ХАЛҚ СЎЗИ

خلق سوزی

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ РЎЗНОМАСИ

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган 1991 йил 25 октябрь, жума, 207-сон

НАРХИ обуначига 7 тийин. Сотувда 10 тийин.

ҚЎШ ВИЛОЯТ ЗАФАРИ

ЖИЗЗАХ

Бу йилги мавсум вилоят пахтакорлари учун ўзига хослиги билан ажралиб туради. Баҳорда об-ҳаво ноқулай келганлиги сабабли кўп йиллар мобайнида биринчи марта жами майдоннинг 10 фоизига ғоят кечки муддатда — май ойининг охири ва июннинг бошида чигит экишга тўғри келди. Устига устак, ғўза ривожини таъминлайдиган фойдали ҳарорат йиғиндиси ҳозирга қадар 110 даражадан ошмади.

Ана шундай мураккаб вазиятда мақбул уруғликни танлаш муҳим аҳамият касб этарди. Турли-туман мулоҳазалар билдирилганлиги, айрим кенгаш раҳбарларининг қаршилик қилишларига қарамасдан, охир-оқибатда соғлом фикр, тафаккур ҳамда мутахассисларнинг жўяли маслаҳатлари устун чиқди: тезпишар С-90 нави қадалди. Тажриба айни шу йўлнинг тўғрилигини исботлади. Натижада бултур бўлгани каби жорий йилда ҳам пахта тайёрлаш йиллик режаси бажарилишига атиги 35 иш куни кифоя қилди.

Йиғим-терим қизғин тус олган пайтларда ҳар куни қабул пунктларига режанинг 6-7 фоизи миқдорида хом ашё жўнатилдики, бунда шубҳасиз «зангори кема»ларининг ҳиссаси катта. Бу соҳадаги топшириқ 120 фоиз бажарилди.

Бугунга қадар хирмонга жами 326 минг тоннадан зиёд «оқ олтин» етказиб берилди. Унинг 300 минг тоннаси машиналар ёрдамида йиғиштириб олинди. Ҳар агрегатнинг иш унуми 120 тоннани ташкил этди. Ялпи ҳосилнинг 86 фоизи биринчи навга сотилди.

Меҳнат муваффақиятига айниқса Дўстлик районни варшунослари салмоқли улуш қўшдилар. Улар маррага вилоятда биринчи бўлиб етгандилар. Ҳозиргача йиллик режа 114 фоиз адо этилди. Машина терими топшириғи эса 140 фоиз уддаланди.

Дўстлик районидаги Ленин номли ва «Октябрь 50 йиллиги», Мирзачўл районидаги Сегизбоев номли, Пахтакор районидаги Кичанов номли давлат хўжаликларида машина терими режалари 1,5 ҳисса ошириб бажарилган бўлса, йиллик топшириқ 113-116 фоиз ўринлатилди. Октябрь районидаги Собир Раҳимов номли, Дўстлик районидаги Қосим Раҳимов номли давлат хўжаликларида эса ҳар гектар ердан 30 центнердан зиёд хирмон кўтарилди.

Мавсум мобайнида ўнлаб механизаторлар ҳақиқий фидойилик намуналарини кўрсатдилар. Хусусан, Пахтакор районидаги Кичанов номли давлат хўжалигининг Раҳмон Муродов, шу райондаги «Пахтакор» совхозининг Омон Жўраев каби дала гвардиячилари ўз агрегатларини тўла қувват билан ишлатиб, бункерлардан 215-230 тоннадан пахта тўкишди.

Йиллик режанинг муддатидан илгари уддаланишида кўпмингкилограммчиларнинг ҳам муносиб улуши борлигини айтиб ўтиш жоиз. Беллашувда Зомин районидаги Тоиров номли давлат хўжалигининг чеварлари Салима Темурова ва Отҳа Муҳиддиновага ҳеч ким бас кела олмади. Уларнинг ҳар бири 10 тоннадан хирмон уйди. Айни кезларда бу пешқадам теримчилар кунига 120-150 килограммдан дурдона термоқдалар.

Вилоят хўжаликлари далаларида ҳали ҳосил мўл. Пахтакорлар ўзларининг пешона тери эвазига етиштирилган ана шу қимматбаҳо хом ашёни сира нест-нобуд қилмасдан тезроқ йиғиштириб олиш, ялпи хирмон ҳажмини 350 минг тоннага етказиш йўлида астойдил меҳнат қилишаяпти.

НАМАНГАН

Жорий йилда пахта тайёрлаш режасини бажариш бу вилоят деҳқонларига ҳам ғоят оғир бўлди. Чуст, Косонсой ва Янгиқўрғон районларида эрта баҳорда сурункали ёмғир ва жала ёғиши оқибатида ғўза қаттиқ шикастланди. Задарё районида эса эндигина қуёшга бўй чўзган ниҳоллар кучли шамол зарбасига дуч келди. Бироқ барча тоифадаги депутатлар, кенгашлар ва хўжаликларнинг раҳбарлари, ишчилару колхозчилар, механизаторлару сувчилар ўз иш жойларида зиммаларидаги масъулиятни ҳис этган ҳолда тадбиркорлик билан меҳнат қилганликлари, илғорлар тажрибаси кенг қўлланилгани, тўлиқ гектарлар яратилгани, ғўзага ишлов бериш оби-тобида ўтказилгани, зараркунандалар ва касалликларга қарши курашда биологик усул жорий этилгани, муҳими — дала меҳнаткашларига мустақиллик берилганлиги туфайли жами майдонда мўлжалдагидан зиёд ҳосил тўпланди. Уни йиғиб-териб олишда эса ҳар доим бўлганидек агрегатларга таянилди.

Вилоят бўйича тайёрлов пунктларига 322 минг тоннадан ортиқ қимматбаҳо саноат хом ашёси топширилди. Унинг 170 минг тоннаси механизаторлар ҳиссасига тўғри келди. Йиғим-терим суръати энг юқори даражага кўтарилган паллада далаларда 1.250 тагача «зангори кема» тўла қувват билан ишлади. Ҳар машина ёрдамида 120 тоннадан пахта йиғиштириб олинди.

Чортоқ райони заршунослари маррани вилоятда биринчи бўлиб эгаллашганди. Улар ҳозирга қадар пахта тайёрлаш режасини 112, машина терими топшириғини эса 200 фоиз бажариб, бугунги ғалабага салмоқли улуш қўшдилар.

Хўжалик юритишнинг илғор усуллари қўлланилган Наманган районидаги «Ленинград», Норин районидаги Карл Маркс номли, Учқўрғон районидаги «Андижон», Чортоқ районидаги Навоий номли жамоа хўжаликлари, Задарё районидаги «Гулбоғ» ва Поп районидаги «Найман» давлат хўжаликларида ҳар қачонгидан мўл ҳосил етиштирилди. Чортоқ районидаги Навоий номли колхознинг Ёқубжон Усмонов бошлиқ бригадасида эса 55 гектар майдоннинг ҳар гектаридан 36 центнер ўрнига 42 центнердан юқори нав пахта саранжомланди.

Механизаторлар баҳсида Норин районидаги Энгельс номли жамоа хўжалигининг суворийси Умматали Камолов байроқдорликни қўлдан бермади. У машина ёрдамида 306 тонна «оқ олтин» терди. Учқўрғон районидаги «Партия XXIV съезди» колхозидан Рўзмат Қирғизов, Задарё районидаги «Найманча» совхозидан Рашид Жумабоев, Тўрақўрғон районидаги «Намуна» жамоа хўжалигидан Абдуборий Тожибоев ва Поп районидаги Ленин номли давлат хўжалигидан Абдурашид Раҳимов каби ўнлаб механик-ҳайдовчиларнинг ҳар бири бункердан 200-250 тоннадан хом ашё тўкди.

Пахта- йиғим-терими мобайнида ҳар куни далаларда 80-100 минг теримчи меҳнат қилди. Уларнинг иш унуми ўртача 2 тоннани ташкил этди. Задарё районидаги «Гигант» колхозидан Ҳадича Жўраева ва Мавлуда Сиддиқова, Учқўрғон районидаги «Ленинград» жамоа хўжалигидан Обиджон Тўраев, Уйчи районидаги «Гулистон» совхозидан Муҳаррам Иномова, Чортоқ районидаги «Чортоқ» давлат хўжалигидан Ҳадича Барноева, Поп районидаги Ленин номли совхоздан Махрифат Раҳимова сингари неварлар 9-15 тоннадан хирмон уйдилар.

Бугунгача 11 райондан 8 таси, 127 колхоздан 63 таси, 57 совхоздан 23 таси ва 1.700 бригададан мингтадан зиёди маррадан ўзди. Йиғим-терим давом этмоқда. Ялпи ҳосил ҳажми 350 минг тоннага етказилади.

ЭҲТИЁЖГА ЯРАША

Мабодо сиз пайпоқ излаб магазинга кирганмисиз? Агар муддаонгиз хосил бўлмаган эса бунинг учун хижолат чекманг. Аввало, пайпоқнинг заруратини изоҳсиз англаш мумкин, қолаверса, ҳозирги тақчиллик замонида унинг топилмаслигига ажабланмаса ҳам бўлади. Мустақил республикамизда аҳоли эҳтиёжини қондиришга йўналтирилган қатор корхоналар фаолият кўрсатаяпти. Улар йиллик режаларини қайта кўриб чиқиб, эҳтиёжга яраша маҳсулот ишлаб чиқаришга аҳд қилмоқдалар. Жумладан, Жиззах пайпоқ тўқиш фабрикаси жамоаси оширилган мажбурият асосида ишни бошлаб юборди. Бу йил 22 миллион жуфт пайпоқ ишлаб чиқариш мўлжалланмоқда.

Суратда: икки сменада мингдан ортиқ ишчи меҳнат қиладиган 2-цех бригадири Барно Исроиловани иш устида кўриб турибсиз. Пастдаги суратда эса тўқув цехи акс эттирилган.

Умарали ҚУШВОҚОВ олган суратлар.

СОВЕТ СОЦИАЛИСТИК РЕСПУБЛИКАЛАРИ ИТТИФОҚИ ПРЕЗИДЕНТИНИНГ ФАРМОНИ

М. МИРСАИДОВНИ ЛЕНИН ОРДЕНИ БИЛАН МУКОФОТЛАШ ТЎҒРИСИДА

Совет адабиётини ривожлантириш ва тарғиб қилишдаги катта хизматлари, самарали жамоат фаолияти учун «Гулистон» журналининг бош муҳаррири Мирмуҳсин Мирсаидов Ленин ордени билан мукофотлансин.

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқининг Президенти М. ГОРБАЧЕВ.

Москва, Кремль.
1991 йил 22 октябрь.

АНЖУМАН БЎЛИБ ЎТДИ

24 октябрь куни Тошкентда «Ўзавтотранстехника» илмий-ишлаб чиқариш бирлашмасида Ўзбекистон автотранспортининг 70 йиллигига бағишланган республика илмий-назарий конференцияси бўлди. Анжуманга Ўзбекистон автомобилчилари бир қанча бошқа республикалардан ҳамкасбларини таклиф этдилар.

Конференцияда Ўзбекистон Республикаси автотранспорт вазири, иқтисод фанлари доктори, профессор Л. А. Аҳметов маъруза қилди. У тармоқнинг вужудга келиши ва мустаҳкамланиши тарихи, туб иқтисодий ўзгартишлар амалга оширилаётган ҳозирги мураккаб даврда автомобилчилар олдида турган муаммолар тўғрисида гапирди. У баён қилиб берган уч босқичдан иборат «Бозор иқтисодиётига ўтиш чоғида автотранспорт корхоналари ва ташкилотлари ишини барқарорлаштиришнинг асосий йўналишлари» ҳозир бўлганларда катта қизиқиш уйғотди.

Анжуман бошқа қатнашчиларининг нутқларида тармоқ илмий-техникавий тараққиётининг, авторемонт ишлаб чиқаришини, йўл қурилишини ривожлантиришнинг, ҳаракат хавфсизлигини таъминлашнинг долзарб муаммолари ва бошқа муаммолар кўтарилди.

(ЎзТАГ мухбири).

ЖУРНАЛИСТЛАР БИЛАН УЧРАШУВ

Бозор иқтисоди одамлардан тадбиркор ва ишбилармон бўлишни талаб қилмоқда. Бу борада капиталистик дунё иш фаолиятидан унча-мунча ўргансак арзийди. Чунки улар бозорнинг устаси бўлиб кетишган. Тилимизга «Биржа», «Брокер» каби янги атамалар кириб келдики, буларни ўрганмай, тушунмай туриб тадбиркор бўлиш қийин. Кеча «Тошкент» биржаси вакиллари журналистларни мулоқотга чорладилар.

Учрашувда биржа томонидан раис ўринбосари, директорлик вазифасини бажарувчи В. В. Эргашбоев, раис муовини А. Р. Тўхтаев, брокерлар тайёрлаш хизмати бошлиғи С. Н. Шахобидинов ва бошқалар иштирок этдилар.

«Тошкент» биржаси тузилганига ҳали беш ой бўлмасдан туриб у республикада ва ундан ташқарида анча обрў-эътибор топди. Баъзида унинг бир кунлик меҳнати 10 — 12 миллион сўмни ташкил этаётгани, ўртача ойлик даромад эса 86 миллион сўмдан ошаётганлиги диққатга сазовордир. Ҳозирги кунда регионлараро тузилган биржа иттифоқига, биржа конгрессига, Ўрта Осиё ва Қозоғистон биржа Ассоциациясига аъзодир. Бу унинг мавқеи тан олингани ва келажаги порлоқлигидан далолат беради. Ташкилот айни пайтда Покистон, Туркия, Жанубий Корея, Сингапур, Хитой, Чехо-Словакия, Австрия каби хорижий мамлакатларнинг ишбилармонлари билан ҳам мулоқот олиб бормоқда.

Қисқа қилиб айтганда учрашув ишчан руҳда ўтди. Журналистлар ўзларини қизиқтирган саволларга жавоб олдилар.

Маннон ОТАБОЙ
«Халқ сўзи» мухбири.

ИСТИҚЛОЛ ТЎЙҒУСИ

«ЎЗБЕКИСТОН — ВАТАНИМ МАНИМ»

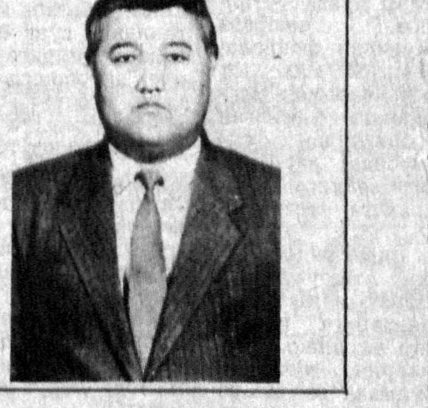

Етмишинчи йиллар...

Абдулла Орипов машҳур «Ўзбекистон» деган шеърини эълон қилди. Шоир уни ҳар учрашувда ўқир, мухлислар ўқимаганига ҳам қўйишмас эди.

Ўша йилларнинг ёшлари Абдулла Орипов шеърларини бошдан оёқ ёд билади десам маҳоват деб ўйламанг. Айниқса талабалар... Агар сиз талаба бўлиб, Мирзачўлга пахта тергани бормаган экансиз, сизнинг талабалигингиз ғариб.

Бизнинг Мирзачўлга жўнашимиз байрам бўлиб кетарди. Дорилфунун қанчалик ҳашаматли бўлмасин, айрим домлаларимизнинг мижғов машғулотлари хоналарни диққинафас қилиб юборар, пахта баҳонаси билан биз ана шундай азоблардан қутилганимизга ҳурсанд эдик.

Мирзачўлда, сентябрнинг ойдин кечалари бўлакча бўлади. Кечқурунги ўйин-кулгилар домлалар тарафидан кеч соат ўн-ўн бирларга бориб тўхтатиб қўйилса-да, ўн тўққиз-йигирма ёшли йигит-қизлар ухлармиди, дейсиз. Бўрбойга урадиган чанг эрта куз салқинида шундай мазза бўладики, янги қавилган парқу кўрпа сингари гурпиллайди. Туну-кун ухламай кезгингиз келади. Қўйнингда Абдулла Ориповнинг юпқагина китоблари ҳамроҳ.

Ҳозир эслаб ҳайрон қоламан-нима, ўшанда, менинг кўзим ўткирмиди? Чунки мен ойнинг ёруғида шоирнинг китобларини бир бошдан ўқийверар, баъзан ётоқдан бир неча чақирим улоқиб кетиб ҳам баланд овоз билан мутолаа қилишни хуш кўрардим.

Чунки адиб шеъриятидаги ИНТИҚОМ туйғуси бизни аллақачон ўзига асир қилган, ана шу тутқунлик туфайли Абдулла Ориповдан бўлак шоирни тан олмас эдик(м)...

«Ўзбекистон — Ватаним маним» деган қичқириқ ёш кўнгилларга нега бунчалик мустаҳкам ўрнашиб қолди? Аслида бу — чақириқ, чорлов эди. Мен баъзан бу чақириқни ДАЪВО деб ҳам талқин қилмоқчи бўламан. Абдулла Ориповдай ўзбек шоири «Ўзбекистон — Ватаним маним» деб даъво қилиб турса-ю, мулоҳаза қилиб кўрмасанг...

Туядан, нега бўйининг эгри, деб сўраганларида, менинг қаерим тўғри, деган экан. Диққат билан қараб чиқсангиз шоирнинг биронта «тўғри» шеъри йўқ: ҳаммасининг тагида ГАП бор, ҳамма шеърида бир сатрнинг орқасидан «МИНГ САТР» Ассалому алайкум!» деб чиқиб келаверади.

Биз бугун Ўзбекистоннинг мустақиллигини байрам қилаётирмиз.

Замонабоп шоирлар ҳукуматга қўшилиб ўттиз йил Абдулла Ориповнинг пешонасида «ёнғоқ чақиб едилар». Ҳатто бир пайтлар улардан бири(қўшни жумҳуриятдан) — Москвадан туриб Абдулла Ориповни миллийликда... айблаганди. Лекин бутун бир авлод Абдулла Орипов шеърларини ўқиб эсини таниди. Ваҳоланки, ўқиш мумкин бўлган шеър ҳам, шоир ҳам кўп эди.

Дорилфунунда таълим бериш масалалари бўйича проректор бир аёл домла бор эди. Биз ўқишни битириб кетгандан сўнг Ботир деган дўстимиз шу домлани урипти. Термизлик бу курсдошимиз адабиётни, айниқса ғарб адабиётини ҳеч кимга билдирмасдан яхши кўрар, ана шунинг учун ҳам менинг унга ихлосим баланд эди. Аммо бу исёнкор адабиёт уни қайсар қилиб ташлаган, «ДИАМАТ», «ИСТМАТ», «КПСС ТАРИХИ» сингари машғулотларга иштирок этмас, биз уни интизомли бўлишга чақирсак бошини сарак-сарак қилиб қўл силтар, аммо ҳеч биримизга қаттиқ ҳам гапирмас эди. Ана шундай нуқсонлари учун икки йилми курсдан қолди. Биз кетгандан сўнг у «университетда таълим яроқсиз» деб-ди-да ўзича рицарлик қилиб, домласини «жазолаган», домла ҳам уни боплапти — тўрт йилга қаматиб юборибди. Аммо бундан Ботир ҳечам ҳафа бўлгани йўқ.

Академик Сахаров билан Ботирнинг ўртасида фарқ шуки, у тенгдошлари, таниш билишлари орасида ўзига маслакдошлар топа олмади. Улар зўр бериб Брежневнинг нутқларини дафтардан-дафтарга кўчиришар, Ботир сингари тарбияси бузилган тенгдошларидан эса нафратланишарди.

Бўҳтон уюштириш билан шуғулланадиган махсус кишилар борлигини Олег Калугиннинг мақолаларидан сўнг билдик. Ботир эса ўша етмишинчи йиллариёқ бу ҳақда бизга гапириб юрарди.

Тўғрисини айтсам, мафкуравийлашган дорилфунун машғулотлари мени ҳам мутлақо қаноатлантирмас, ҳатто айрим нобоп ва нопок домлаларнинг машғулотлари мени ғазаблантирар эди. Катта титан домлаларнинг соясида бундайлар унчалик кўзга ташланмаса-да, талаба қисматини ана ўшалар ҳал қилар эдилар. Шунинг учун, масалан мен улар билан муроса қилмаганман — машғулотларга бормаганман, лекин бир бало қилиб имтиҳонларни топшириб юраверганман. Ҳовурни эса Абдулла Орипов шеърлари билан босганмиз. Мустабидликнинг кишанлари шу даражада зич ва кучли эдики, бора-бора чистон адабиёт дунёга келди. Очиқ, ялонғоч (худди Ботирга ўхшаб) ҳаракат қилганлар (ёзганлар) жазоланиб кетавердилар.

«Кўзингдаги тошни ғижирлатма!» деган ГАПни биз худди шу йиллари «танидик». Сўнг «Уйғон, эй, малагим, тур ўрнингдан, тур, Оташин музларда исинайлик, юр. Ёнғинли дарёда қулоч отайлик. Бу ердан кетайлик, фақат кетайлик» деган кашфиётлар қилдик.

Музга исинмоқ — истак. Ва бу ерда ҳайратомуз қиёс бор.

Шимолий қутбда совуқ олтмиш-етмиш даражагача тушиб кетади, дейишади. Бундай ўлкада истиқомат қилаётган одам биз сўраб юрадиган музсумалакларни оғзига солса, лаблари ҳам қуйиб кетса керак. Лекин ҳамма бало шундаки, гап муз ҳақида эмас. Йўқ, гап ОДАМ ҳақида. Кўраяпсизми, таассуротлар туфайли уйғонган туйғуларни барибир тушунтириб бера олмаяпман. Лекин бу — яхши. Агар, қайсики, шеърни ўзга бир кишига тушунтириб беришнинг иложи бор экан, у ШЕЪР эмас!

«Ваҳки, ишқ саҳросида, беишқ қолдим танҳо букун-» деган нолалар маҳбубага бўлган муҳаббат ҳақида эмаслигини талабалик йилларидаёқ англаб етган эдик. Бу сатрнинг тагидаги гапни ҳатто муаллимларимизнинг айримлари билган бўлсалар ҳам ажаб эмас. Бу — «Ватанда беватан қолдим» деган гапнинг айнан ўзгинаси. Абдулла Орипов бундан йигирма йиллар олдин ҳақиқатни бугунгидек ОЧИҚ айтолмагани учун қизил мафкурачиларни чалғитиш ниятида ана шундай аламли сатрларни тўқиган эди.

Ўша йиллари биз АЙНИ ҲАҚИҚАТларни фақат ОНГЛАШ билан кифояланар эдик. Чунки ҳатто жисмоний тарбия машғулотлари ҳам мафкуралаштирилган эди-да!

Абдулла Ориповнинг халқ орасидаги машҳур бўлган шеърларидан яна бири — Бухоро газининг Уролга бориши тўғрисида. Сиртдан қарасангиз бу шеър бир муносабат билан ёзилган. Одамлар эса уни ўқиб, у ердан ёзилмаган гапларни топдилар — ҲАҚИҚАТнинг тагига етдилар. Бухоро газининг ер тагидан сўриб олаётганлар тандирга ғўзапоя ёқаётганлар экан-у, «зангори олов»ни... Аммо Абдулла Ориповнинг шеърида бундай гаплар йўқ. Лекин шеърхон буни сатрларнинг орасидан элас-элас кўриб туради.

Шоирнинг қатор тадқиқотчилари шоирнинг шеърларидан замонабоп фазилатларни ўзлаштирганликлари учун ҳам мухлисларнинг муҳаббатини қозона олишмади. Ўша замоннинг андоза даражасига кўтарилган мафкураси эса бугун сариқ чақага ҳам арзимай миси чиқди, қолди.

Замонабоп талқин — шеърга суиқасд қилиш билан баробар. Кимки бунинг уддасидан чиқса... Аммо мен Абдулла Орипов танқидчиларини қотилликда айбламоқчи эмасман. Улар бизга биз англаб турган ГАПни ОНГЛАТСАЛАР бўлди эди. Белинский бундай фазилатга эга бўлган одамларни «ТАЛАНТ» деган.

Худди шу ўринда «Муҳаббат дардидан бемор қалблармиз, Ўгай бўлсак не тонг соғлар орасида» деган гапларни ижтимоий сиёсий шеър дейишдан одам ўзини тия олмайди.

Бугун мазкур талқинларнинг ҳеч ким учун қизиқ жойи йўқ. Чунки, бу талқинлар ўша пайтдаёқ ҳаммага деярли маълум эди. Ҳамма бало шундаки, бу ГАПлар тамаки тутуни ўрнашган хоналарда муаллақ қолиб кетди. Мустабидликнинг ижтимоийлашганлиги кўнгилдан кечаётган фикрларнинг, туйғуларнинг тилга чиқишига йўл бермас эди.

«Бир парча гўшт билан итни не куйларга солиш мумкин», деган гапни мен эмас, Бальзак айтган.

Биласиз, бу дунёда Пушкин ҳақида ёзмаган одам қолмади. Яқинда бир шоир укамдан Пушкиннинг даҳолигига изоҳ сўрадим. У мен эшитавериб қулоқларим қотиб кетган кўп гапларни айтди. Аммо у «Пушкин РОСТ ёзган» демади. Айтмас эди ҳам! Чунки биз адабиётни ЁЛҒОНнинг тимсолига айлантириб юборганмиз. Бу унинг мафкурага хизмат қилганлиги билан изоҳланади.

Энди айтинг — яланғочлар шаҳрида кийим кийиб юрган одам жинни саналадими-йўқми!

Аммо... Виктор Шкловский Улуғ Октябрь Социалистик Революциясини оддийгина қилиб «давлат тўнтариши» деб ифодалаганда Ленин ўлмаган эди. Виктор Борисович бу гапни айтгандан сўнг ўлиб қолмади — яқинда тўқсондан ошиб, бунинг устига саксонта китоб ёзиб қазо қилди.

Қамоқдан қайтган Солженицин КЎРГАНЛАРИНИ ёза бошлаган эди, ғаним сифатида Ватандан қувдик. Шундан сўнг ҳам РОСТ ГАПни ёзиш мумкинмиди! Ҳамма бало шундаки, Абдулла Орипов гўё ёлғон, яъни замонабоп ёзаётганга ўхшаб РОСТ ГАПларни ёза бошлади. Аммо, «Совет Иттифоқи — менинг Ватаним» деган ҳайқириқлар билан танглайи қотган авлоднинг РОСТ ГАПларга ИҚРОР бўлиши қийин эди. Тўқсонинчи йилларга келиб билсак, бизнинг Ватанимиз Ўзбекистон экан!

Мана, бугун Ўзбекистоннинг МУСТАҚИЛЛИГИНИ байрам қилаётирмиз. Нима, ўн еттинчи йилдан бери Ўзбекистон мустақил эмасмиди!

Шундоқ экан, шекилли.

Нега бўлмаса етмиш йил «ҲУР ЎЗБЕКИСТОН» деб қўшиқ айтдик. Мустақиллигимизнинг қайсиси РОСТ: авалгисими, ҳозиргисими?

2 апрелдаги нарх ислоҳоти Павловнинг иши эканлигини бутун дунё билади. Бу — аслида суиқасд эди. Павловни Яратганнинг ўзи жазолади. Аммо у ўрнатган тартиблар нега яшаяпти? Ўттиз биринчи августга қадар буни нималар биландир изоҳлаш мумкин эди. Кейин-чи?

Бўри очликдан эмас, касалликдан ё мерганнинг ўқидан ўлади. Агар у бировга қарам бўлганда, очликдан ўлишига ҳайрон қолмаслик мумкин эди.

«Мустақиллик» билан «Эркинлик» тушунчалари бир-бирининг ўрнини боса олмайди.

Робинзон Крузони нима сабабдан ёмон кўришимни айтиб ўтирмасам ҳам бўлади — мени қандай тушунсангиз ўзингиз биласиз.

Тожиддин РАЗЗОҚ,
«Халқ сўзи»нинг мухбири.

Ўзбекистон Республикасининг қонуни

ЛОЙИҲА

ИЖАРА ТЎҒРИСИДА

I БЎЛИМ. УМУМИЙ ҚОИДАЛАР

1-модда. Ижара

Ижара шартнома асосида ер, бошқа табиий ресурслар, корхоналар ва бошқа мулкий мажмуаларга, шунингдек хўжалик фаолиятини ва ўзга фаолиятни мустақил равишда амалга ошириш учун ижарачига зарур бўлган мол-мулкка ҳақ эвазига муддатли эгалик қилиш ва ундан фойдаланишдан иборатдир.

Ижара Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатларида ман этилмаган фаолиятнинг ҳамма соҳасида мулкчиликнинг барча шакл ва туридаги мол-мулкка нисбатан қўлланилиши мумкин.

2-модда. Ижара тўғрисидаги қонунлар

Ижара муносабатлари ушбу Қонун ва Ўзбекистон Республикасининг бошқа қонун ҳужжатлари билан тартибга солинади.

Барча турдаги ижара корхоналарини ва уларнинг хўжалик уюшмаларини вужудга келтириш, рўйхатдан ўтказиш, улар фаолиятининг ҳамда уларни тугатишнинг умумий ҳуқуқий, иқтисодий ва ижтимоий асослари Ўзбекистон Республикасининг «Ўзбекистон ССРдаги корхоналар тўғрисида»ги ва «Ўзбекистон ССРда тадбиркорлик тўғрисида»ги Қонунлари билан тартибга солинади.

3-модда. Ижара муносабатларининг объекти

Ҳар қандай мол-мулк, ер ва бошқа табиий ресурслар ижара муносабатларининг объекти бўлиши мумкин.

Ижарага топширишга йўл қўйилмайдиган корхоналар, ташкилотларнинг турлари (гуруҳлари), мулк ва табиий ресурсларнинг турлари Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари билан белгилаб қўйилади.

4-модда. Ижара муносабатларининг субъектлари

Ижарага берувчи ва ижарачи ижара муносабатларининг субъекти ҳисобланадилар.

Мол-мулк эгаси ёки у вакил қилган идора, шу жумладан чет эл юридик ва жисмоний шахслари мол-мулкни ижарага бериш ҳуқуқига эга бўлган ижарага берувчи ҳисобланадилар.

Юридик ва жисмоний шахслар, совет ва чет эл юридик шахслари иштирокидаги қўшма корхоналар, халқаро уюшмалар ва ташкилотлар, шунингдек хорижий давлатлар, халқаро ташкилотлар ижарачи бўлишлари мумкин.

Чет эл юридик ва жисмоний шахсларининг давлат мулкини ижарага олишдаги иштироки Ўзбекистон Республикаси қонунлари билан тартибга солинади.

5-модда. Ижара шартномаси

Маълум муддатга ёки муддатини кўрсатмай ихтиёрийлик ва томонларнинг тўла тенгҳуқуқлилиги асосида тузиладиган ижара шартномаси ижара муносабатларининг юзага келишига асос бўлади. Бунда қишлоқ хўжалиги мақсадларида фойдаланиш учун ерни, бошқа табиий ресурсларни ижарага олиш узоқ муддатга — камида беш йилга мўлжалланган бўлиши керак.

Ижара шартномаси танлов асосида тузилиши мумкин.

Ижара шартномасида:

ижарага берилаётган мол-мулкнинг таркиби ва қиймати, уни ижарага бериш тартиби;

ижара ҳақи миқдори, ижара муддати;

ижарага берувчи ижарачига бериши керак бўлган мол-мулкнинг ҳолати;

ижарачининг мол-мулкдан фойдаланиши шартлари;

шартноманинг амал қилиши тўхтатилганидан кейин ижарачининг мол-мулкни ижарага берувчига қандай ҳолатда қайтариши;

ижарага берилган мол-мулкни тиклаш ва таъмирлаш юзасидан томонларнинг мажбурияти;

тўла амортизациядан сўнг мол-мулкдан фойдаланавериш шартлари;

ижарага олинган мол-мулкни ҳақ тўлаб олиш шартлари, тартиби ва муддати;

ижарага олинган мол-мулкни иккиламчи ижарага бериш шарти, тартиби ва имконияти;

томонларнинг масъулияти кўзда тутилади.

Ерни ва бошқа табиий ресурсларни ижарага олиш шартномасига, шунингдек табиий объектдан мўлжалланган мақсадга мувофиқ ҳолда оқилона фойдаланиш юзасидан ижарачининг мажбуриятлари кўзда тутилган қоидалар ҳам киритилади.

Ижара шартномасида ижарага берувчининг ноишлаб чиқариш соҳасига тааллуқли мол-мулк объектлари ва уларнинг қиймати алоҳида кўрсатилади, томонларнинг ушбу объектларга нисбатан мажбуриятлари (асраш, капитал ремонт қилиш) ҳам айтиб ўтилади.

Ижара шартномасига бошқа шартлар ҳам киритилиши мумкин.

6-модда. Ижарага олинган мулкнинг қиймати

Ижарага берилаётган мулкнинг қиймати Ўзбекистон Республикасининг амалдаги қонунларига мувофиқ белгиланади.

7-модда. Мол-мулкни ижарачига бериш

Ижарага берувчи ижарачига мол-мулкни мулк қайси мақсадга мўлжалланган бўлса, шунга мос ҳолатда ёки шартномада кўзда тутилган ҳолатда топшириши шарт.

Шартнома тузиш чоғида ижарага берувчи мулкдаги нуқсонлардан бехабар бўлса ҳам, ижарага топширилган мулкнинг ишлатишга ҳалақит берувчи камчиликлари учун жавобгардир.

Агар ижарага берувчи ижарага берилган мулкни ижарачига фойдаланиш учун вақтида бермаган бўлса, ижарачи ундан бу мулкни талаб қилиб олишга ҳамда мол-мулкни беришни чўзиб юборганлиги оқибатида етказилган зарарнинг ўрнини қоплашни талаб қилишга ёхуд шартномадан воз кечиб, шартнома талабларини бажармаганлик оқибатида ўзига етказилган зарарни ундириб олишга ҳақли.

8-модда. Ижарага олинган мол-мулкни иккиламчи ижарага топшириш

Ўзбекистон Республикаси қонунларида ёки ижара шартномасида ўзгача шартлар кўзда тутилмаган бўлса, ижарачи ижарага олинган мол-мулкни ёки унинг бир қисмини иккиламчи ижарага топширишга ҳақлидир. Бунда ижарага олувчи шартномага мувофиқ ижарага берувчи олдида жавобгар бўлиб қолаверади.

9-модда. Ижарага олинган мулкнинг тегишлилиги

Ижарага олинган мол-мулк ижара берувчига тегишлидир.

Башарти Ўзбекистон Республикаси қонунларида ёки ижара шартномасида ўзгача шартлар кўзда тутилмаган бўлса, ижарага олинган мулкдан фойдаланиб тайёрланган маҳсулот ва олинган даромад, шунингдек ижарага олинган мол-мулк орқасидан ортирилган фойда(даромад) эвазига сотиб олинган мол-мулк ижарачига тегишлидир.

Ижарага олинган ҳудудда ижарага берувчининг ижозати билан ижарачининг маблағларига қурилган бинолар ва иншоотлар, башарти уларни кўчириш мумкин бўлмаса ва ижара шартномасида ўзгача шартлар кўзда тутилмаган бўлса, ижарага берувчига тегишли бўлади. Шартноманинг амал қилиш муддати тугаганидан сўнг ёки шартнома бекор қилинган пайтда ушбу бинолар ва иншоотларнинг қиймати қайтарилишини талаб қилишга ҳақлидир.

Ижарага олинган ҳудудда ижарага берувчининг рухсатисиз ижарачининг маблағига қурилган бинолар ва иншоотлар, башарти уларни кўчириш мумкин бўлмаса, ижарага берувчига тегишлидир. Агар ижарага берувчи уларни бузиб ташлашни талаб қилса, ижарачи уларни ўз ҳисобидан бузиб ташлашга ёки уларни бузиб ташлаш билан боғлиқ харажатларни қоплашга мажбурдир.

Ижарага олинган корхонанинг мол-мулкида меҳнат жамоаси аъзолари шу мол-мулкни вужудга келтириш учун қўшадиган улушнинг миқдори корхона уставида кўзда тутилган шартлар ва тартиб асосида белгилаб қўйилади. Бу улуш ўз шахсий меҳнати билан иштирок этиш, шунингдек пул ва бошқа мулкий бадаллар ҳисобига қўшилади.

Ижарага олинган корхона мол-мулкига қўшган улушнинг қиймати бўйича меҳнат жамоасининг аъзосига корхонанинг уставига мувофиқ қимматли қоғозлар берилиш мумкин.

Меҳнат жамоаси аъзоларининг мазкур қимматли қоғозларига меҳнат жамоаси ишлаб чиқаришнинг пировард натижаларига ва корхонани ривожлантириш вазифаларига қараб белгилайдиган миқдорда дивидендлар тўланади. Қимматли қоғозларнинг ҳақиқий қиймати қоғоз эгаларига корхона уставида назарда тутилган ҳолларда тўланади.

Корхона уставида у билан меҳнат алоқаларини тўхтатган меҳнат жамоаси аъзоларига дивидендлар тўлаш тартиби ва шартлари белгилаб қўйилади.

Ижарага олинган корхона ихтиёрида қоладиган фойда (даромад) шу корхона жамоасининг қарорига мувофиқ тақсимланади.

10-модда. Ижарачининг ҳисобларидан пул маблағларини чиқариб ташлаш

Ижарачининг ҳисобларидан пул маблағларини чиқариб ташлаш унинг кўрсатмасига ёки тегишли суднинг қарорига биноан амалга оширилиши мумкин.

Ижарачининг ҳисобларидан пул маблағларини ушбу модданинг биринчи қисмида қайд этилганидек, шубҳасиз тарзда чиқариб ташлашга фақат Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатларида кўзда тутилган ҳоллардагина йўл қўйилади.

11-модда. Ижарага олинган мулкни яхшилаш

Ижарачи, башарти шартномада ўзгача шартлар кўзда тутилмаган бўлса, ижарага олинган мол-мулк таркибига унинг қийматини оширадиган ўзгартишларини мустақил равишда киритиш, мол-мулкни реконструкциялаш, кенгайтириш, техник жиҳатдан қайта қуроллантиришга ҳақлидир.

Ижарага олинган мол-мулк, башарти, ижарага берувчининг ижозати билан яхшиланган бўлиб, қонунда ёки шартномада ўзгача шартлар кўзда тутилмаган бўлса, шартноманинг амал қилиш муддати тугаганидан сўнг ёки шартнома бекор қилингач, ижарачи ана шу мақсад йўлида сарфлаган барча харажатлари қайтарилишини талаб қилиш ҳуқуқига эгадир.

Ижарага берувчининг рухсатисиз амалга оширилган яхшилашлар, агар уларни ижарага берилган мол-мулкка зарар етказмаган ҳолда ажратиб олиш мумкин бўлмаса, шартноманинг амал қилиш муддати тугагач ёки шартнома бекор қилингач, ижара берувчига текинга ўтади.

Ижарага берувчининг рухсатисиз амалга оширилган яхшилашларни ижарага берилган мол-мулкка зарар етказмаган ҳолда ажратиб олиш мумкин бўлса, ижарага берувчи уларнинг таннархини тўлашга рози бўлмаса, ижарачи уларни ўзига олиши мумкин.

12-модда. Ижара ҳақи

Ижара ҳақи ижара шартномасида томонларнинг ўзаро келишувига биноан белгиланади, бунда ер ва табиий ресурслар учун ижара ҳақи Ўзбекистон Республикаси қонунларида кўрсатилган тартибда ва доирада белгиланади.

Ижара ҳақи ижарага олинган мол-мулк эгасига тўланади. Бунда, башарти давлат корхонасига тегишли мол-мулк ижарага берилган бўлса, у ҳолда ижара ҳақи тегишли бюджетга келиб тушади.

Ижара ҳақи ижарага олинган бутун мол-мулк учун яхлит ёки ҳар бир объект бўйича алоҳида-алоҳида натура, пул ёки аралаш шаклларда белгилаб қўйилиши мумкин. Ижара ҳақи тўлаш шартлари ва муддатлари шартномада белгилаб қўйилади.

Ижара ҳақи миқдори томонларнинг келишувига мувофиқ шартномада кўзда тутилган муддатларда ўзгартирилиши мумкин. Ижара ҳақининг миқдори марказлаштирилган тартибда белгилаб қўйиладиган нарх-наво ва тарифлар ўзгарган тақдирда ҳамда Ўзбекистон Республикасининг қонун ҳужжатларида кўзда тутилган бошқа ҳолларда томонлардан бирининг талабига мувофиқ муддатидан олдин қайта кўриб чиқилиши мумкин.

13-модда. Ижара шартномасини давом эттириш

Ижара шартномасининг амал қилиш муддати тугаганидан кейин ҳам ижарачи ижарага олинган мулкдан амалда фойдаланишни давом эттираверса ҳамда ижарага берувчи ижара шартномасининг амал қилиш муддати тугагунига қадар бунга ҳеч қандай эътироз билдирмаган ва шартномада ўзгача шартлар кўзда тутилмаган бўлса, у ҳолда шартнома номаълум муддатга давом эттирилган ҳисобланади.

Шартнома муддати тугагач, шартномадаги ўз мажбуриятларини рисоладагидек бажарган ижарачи шартномани қайта тиклашда бошқа шахсларга нисбатан устун ҳуқуққа эга бўлади.

Шартнома давом эттирилганда унинг шартлари томонларнинг келишувига мувофиқ ўзгартирилиши мумкин.

14-модда. Ижара шартномаси шартларини ўзгартириш. Уни бекор қилиш, тўхтатиш ва амал қилиш муддатини узайтириш

Томонларнинг келишуви билан ижара шартномаси шартларининг ўзгартирилишига, унинг бекор қилинишига ва тўхтатилишига йўл қўйилади.

Томонларнинг бири шартнома шартларини бузган тақдирда иккинчисининг талабига кўра ижара шартномаси тегишли суднинг қарори билан бекор қилиниши мумкин.

Агар шартнома муддати кўрсатилмай тузилган бўлса, у номаълум муддатга тузилган ҳисобланади. Бундай шартномани томонларнинг ҳар бири исталган пайтда бекор қилишга ҳақли, бундан иккинчи томонни, шартномада ўзгача муддат кўзда тутилмаган бўлса, уч ой олдин огоҳлантириб қўйиши керак.

Ижарачи ногирон бўлиб қолган ёки ишга лаёқатсиз деб топилган ҳолларда шартноманинг амал қилиши Ўзбекистон Республикаси қонунларида белгиланган тартибда ва шартларда тўхтатилади. Бундай ҳолларда ижарачининг оила аъзоларидан бири ижара шартномаси тузишда устун ҳуқуққа эга бўлади. Ижарачи содир этган жинояти учун келгусида шартномани бажара олишига имкон бўлмайдиган усулда жазоланган ҳолларда ҳам ижара шартномаси тўхтатилади.

15-модда. Мол-мулк бошқа мулкдорга ўтганда ижара шартномаси кучининг сақланиб қолиши

Ижарага олинган мулкка эгалик қилиш ҳуқуқи ёки Ўзбекистон Республикасининг мулкчилик тўғрисидаги қонунларида санаб ўтилган ҳуқуқлар ижарага берувчидан бошқа шахсга ўтганда илгари тузилган шартнома, башарти Ўзбекистон Республикаси қонунларида ўзгача шартлар кўзда тутилмаган бўлса, янги мулк эгасига нисбатан ҳам ўз кучини сақлаб қолади.

Мулк эгаси бўлмаган юридик шахс қайта ташкил этилган ҳолларда унинг ижарага берувчи сифатидаги мажбуриятлари ва ҳуқуқлари, башарти Ўзбекистон Республикаси қонунларида ўзгача шартлар кўзда тутилмаган бўлса, ҳуқуқий ворисларга ўтади.

16-модда. Ижарачи вафот этган ҳолларда ижара шартномаси кучининг сақланиб қолиши

Ижарачи вафот этган ҳолларда унинг меросхўрларидан бири амал қилиб турган ижара шартномаси ва унинг шартлари асосида ўзини ижарачи деб эътироф этишни талаб қилишда устун ҳуқуққа эгадир.

Амалдаги ижара шартномасининг тузилишига вафот этган ижарачининг шахсий фазилатлари асос қилиб олинган бўлса, у ҳолда ижарага берувчи меросхўрни ижарачи деб эътироф этишдан бош тортишга ҳақлидир.

17-модда. Мулкни ижарага берувчига қайтариш

Ижара шартномаси тўхтатилгач, ижарачи мулк, ер ва бошқа табиий ресурсларни ўз вақтида шартномада айтиб ўтилган ҳолатда ижарага берувчига қайтаришга мажбурдир.

Мабодо ижарачи ижарага олинган мулкнинг ҳолатини ёмонлаштирган бўлса ёки уни ўз вақтида эгасига қайтармаса, шунинг оқибатида етказилган зарарнинг ўрнини ижарага берувчига тўлаши керак.

18-модда. Ижарага олинган мулкни сотиб олиш

Ижарачи ижарага олинган мулкни ижарага берувчининг розилиги билан Ўзбекистон Республикаси қонунларида белгиланган тартибда тўла ёки қисман сотиб олиши мумкин, ер ва бошқа табиий ресурслар бундан мустаснодир.

Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатларида ижарага олинган мулкни сотиб олишни чеклайдиган ёки бунга рухсат этилмайдиган ҳоллар кўзда тутилиши мумкин.

II БЎЛИМ. ДАВЛАТ КОРХОНАЛАРИНИ ИЖАРАГА ОЛИШ

19-модда. Ижарачилар ташкилотини тузиш

Давлат корхонаси ёки унинг таркибий бирлиги (бундан буён давлат корхоналари деб юритилади) меҳнат жамоаси мустақил юридик шахс сифатида ижарачилар ташкилотини тузишга (унинг асосида ижара корхонасини барпо этиш учун) ҳақлидир.

Ижарачилар ташкилоти ва унинг бошқарув идораларини тузиш тўғрисидаги қарор меҳнат жамоасининг қарор қабул қилишга ваколатли бўлган умумий йиғилиши (конференцияси)да ҳозир бўлганларнинг учдан икки қисми ёқлаб овоз берган тақдирда қабул қилинади.

Ижарачилар ташкилоти шу ташкилот асосида ижара корхонаси тузиш учун аралаш жамоага айлантирилиши мумкин, унга давлат корхонаси меҳнат жамоасининг аъзоси бўлган ходимлар ҳам, ижарани йўлга қўйиш мақсадида жамоага бирлашган бир гуруҳ фуқаролар ҳам киришлари мумкин. Бундай ижарачилар ташкилоти қатнашчилар имзолаган таъсис шартномаси асосида тузилади.

20-модда. Давлат корхонасини ижарага олиш учун шартнома тузиш тартиби

Ижарачилар ташкилоти ижара шартномаси лойиҳасини ишлаб чиқади ва уни давлат корхоналарини ижарага бериш учун ваколат олган давлат идорасига юборади. Бу идора шартнома лойиҳасини олгач, ўттиз кунлик муддат ичида уни кўриб чиқиши ва қарор қабул қилиши шарт.

Ижара шартномаси тузиш чоғида юзага келган келишмовчиликларни, шу жумладан, мазкур корхонани ижарага беришдан асоссиз равишда бош тортиш ҳамда таклифни кўриб чиқишни чўзиб юбориш билан боғлиқ келишмовчиликларни ҳакамлик суди кўриб чиқади.

21-модда. Ижара корхонасининг мақоми

Ижарачилар ташкилоти ижара шартномаси имзоланганидан кейин, умумий йиғилишда (конференцияда) устав тасдиқланганидан ва корхона мулкини белгиланган тартибда қабул қилиб олганидан кейин ижара корхонаси мақомига эга бўлади.

Ижара корхонаси корхона жойлашган ердаги халқ депутатлари ноҳия, шаҳар, шаҳардаги ноҳия Совети ижроия қўмитасида давлат рўйхатидан ўтказилган кундан бошлаб юридик шахс ҳуқуқига эга бўлади.

Давлат корхонаси (унинг таркибий бирлиги) ижарага берилганида у Ўзбекистон Республикаси қонунларида белгиланган тартибда қайта ташкил этилади.

Ижарага олинган корхонанинг хўжалик фаолиятини ижарага олувчи Ўзбекистон Республикасининг қонунларига мувофиқ мустақил юритади. Ижара шартномаси бўйича олган мажбуриятларини бажариш доирасидан ташқарида ижарачи бошқарувда ва ўз хўжалик фаолиятида батамом эркиндир. Ижарага берувчининг ижарага олинган корхона фаолиятига аралашишига, режаларни, ҳисоботларни ва Ўзбекистон Республикаси қонунларида ҳамда шартномада кўзда тутилмаган бошқа маълумотларни ўзига беришни талаб қилишига йўл қўйилмайди. Ижарага олинган корхона давлат статистика ҳисоботини фақат давлат статистика системасига ва бошқа идораларга Ўзбекистон Республикаси қонунларига мувофиқ беради.

Ижарага олинган корхона давлат рўйхатидан ўтказилган пайтдан бошлаб корхонани бошқариш соҳасида тўла хўжалик юритувчи субъект ҳуқуқини олади ва «Ўзбекистон ССРдаги корхоналар тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси Қонуни асосида фаолият кўрсатади.

22-модда. Корхоналарни ижарага беришдаги ҳуқуқий ворислик

Ижара корхонаси ўзи ижарага олган давлат корхонасининг мулкий ҳуқуқлари ва бурчларига, шу жумладан унинг ер ва бошқа табиий ресурслардан фойдаланиш ҳуқуқларига ҳуқуқий ворис бўлиб қолади. Бунда ижарага берувчи корхонанинг кредиторлик қарзларини тўла ёки қисман қоплашни ўз зиммасига олиши мумкин.

Ижарачи давлат корхонасининг ана шу корхона шартномасида кўзда тутилган ҳажмда ва муддатда маҳсулот (ишлар, хизматлар) реализация қилиш борасидаги мажбуриятини бажаради. Ижарага берувчи моддий ресурслар ёки уларга берилган лимитларни (фондларни) ижарачига топширади, шунингдек ана шу мажбуриятларнинг бажарилишини таъминлайдиган бошқа зарур чораларни кўради. Ижарага берувчининг ўз мажбуриятларини бажармаслиги ижарачининг зиммасидан тегишли мажбуриятларни соқит қилади.

Ижара корхонаси ижарага олинган давлат корхонаси учун белгиланган ҳажмда марказлаштирилган капитал маблағ ва дотация олиш ҳуқуқини сақлаб қолади. Ана шу маблағлар эвазига яратилган мол-мулк давлат мулки ҳисобланади ҳамда ижарага берилаётган мулк таркибига киритилмоғи даркор.

Ижарачи учун керагидан ортиқча бўлган корхоналар, объектлар ва мол-мулкни ижарага беришга мажбурлашга йўл қўйилмайди.

23-модда. Корхоналар ва уларнинг мулкий комплексларини ижарага олиш танлови

Корхоналарни ва уларнинг мулкий комплексларини ижарага олиш юзасидан танлов тегишли мулкни ижарага бериш ҳуқуқи бўлган давлат идораси томонидан эълон қилинади.

Танловда давлат корхоналарининг, улар таркибидаги бўлинмаларнинг меҳнат жамоалари, мазкур корхонада банд бўлмаган ходимларни ҳам ўз ичига оладиган аралаш жамоалар ҳамда бошқа юридик ва жисмоний шахслар иштирок этиши мумкин.

Бошқа шартлар бир хил бўлган тақдирда давлат корхонаси ёки унинг бўлинмасини ижарага олишда уларнинг меҳнат жамоалари устун ҳуқуққа эга бўладилар.

24-модда. Давлат корхонаси қайта ташкил этилган ёки тугатилган ҳолларда уни ижарага олиш

Давлата мулкини идора этиш ваколати берилган давлат идораси давлат корхонасини қайта ташкил этиш ёки тугатиш тўғрисида қарор қабул қилган ҳолларда меҳнат жамоаси корхонани ижарага беришни талаб қилишга ҳақлидир.

25-модда. Давлат корхонаси бўлинмасининг мулкини ижарага олиш асосида ижара корхонасини барпо этиш

Ижара корхонаси давлат корхоналарининг ишлаб чиқаришлари, цехлари, бўлимлари, фермалари ва бошқа бўлинмалари мулкини ижарага олиш асосида ўша бўлинманинг розилиги билан ишчиларнинг ўзлари, ўзга жамоалар, юридик ва жисмоний шахслар томонидан корхонани ижарага бериш ваколати бўлган идоранинг қарорига кўра барпо этилиши мумкин.

Ижара шартномаси мулкининг бир қисмини ижарага топшираётган давлат корхонаси билан тузилади.

Бундай ижара корхонаси ушбу қонуннинг 21-моддасига мувофиқ рўйхатга олинади. Бунда давлат корхонасидан юқори турувчи идораларнинг розилиги талаб этилмайди.

III БЎЛИМ. ДАВЛАТ МУЛКИ ҲИСОБЛАНМАЙДИГАН КОРХОНАЛАРНИ ИЖРАГА ОЛИШ

26-модда. Давлат мулки ҳисобланмайдиган корхоналарни ижарага олиш

Давлат мулки шаклига асосланмаган корхоналарни ижарага бериш ушбу Қонунда кўзда тутилган тартибда амалга оширилади.

27-модда. Жамоат бирлашмалари ва ташкилотларига қарашли мулк асосида ижара корхоналарини барпо этиш

Жамоат бирлашмалари, ташкилотлари ўзлари белгилайдиган ва ушбу Қонунда кўзда тутилган шартлар асосида ўз корхоналари ва уларнинг бўлинмаларини ижарага беришга ҳақлидирлар.

IV БЎЛИМ. МУЛКНИНГ ФУҚАРОЛАР ТОМОНИДАН ИЖАРАГА ОЛИНИШИ

28-модда. Ижарачиларнинг якка тартибда ёки гуруҳ бўлиб ижарага олишдаги ҳуқуқи

Ижарачилар якка тартибда ёки гуруҳ бўлиб ижарага олганда Ўзбекистон Республикасининг қонун ҳужжатларида кўзда тутилган ҳуқуқларга эга бўладилар.

29-модда. Ижарачининг ижарага олинган ер участкаларида бинолар ва иншоотлар қуриш ҳуқуқи

Ижарачининг ижарага олинган ер участкасида ўз маблағлари ва қарзга олган маблағлари ҳисобидан ишлаб чиқариш ва ноишлаб чиқариш учун керакли иморатлар, шу жумладан қурилишнинг умумий қоидаларига риоя қилган ҳолда уй-жой қуриш ҳуқуқи шартномада кўзда тутилган бўлиши керак. Айни пайтда ижара шартномасининг амал қилиши тўхтатилгач, мазкур бинолар ва иншоотлар кимга тегишли бўлиши қайд этиб қўйилиши керак.

Ижарага берувчининг маблағи ҳисобидан қурилган бинолар, иншоотлар ижарага берувчининг мулки ҳисобланади.

30-модда. Якка тартибда ёки гуруҳ бўлиб ижарага олиш шароитида меҳнат фаолияти билан шуғулланаётган шахсларни ижтимоий суғурталаш ва ижтимоий таъминлаш

Якка тартибда ёки гуруҳ бўлиб ижарага олиш шароитида меҳнат фаолияти билан шуғулланаётган шахслар ишчи ва хизматчилар билан бир қаторда ижтимоий суғурта қилиниши ва ижтимоий жиҳатдан таъминланиши керак.

Ижарачиларнинг суғурта бадаллари тўлаб турилган давр мобайнидаги иши уларнинг меҳнат стажига қўшилади.

V БЎЛИМ. НИЗОЛАРНИ ҲАЛ ҚИЛИШ, ИЖАРА МУНОСАБАТЛАРИ СУБЪЕКТЛАРИНИНГ ЖАВОБГАРЛИГИ

31-модда. Низоларни ҳал этиш

Ижара корхоналарини тузиш (ташкил этиш), уларнинг фаолияти ва уларни тугатиш масалалари бўйича ижарачилар билан ижарага берувчилар ўртасидаги низолар Ўзбекистон Республикаси қонунларида белгиланган тартибда суд томонидан ҳал этилади.

32-модда. Ижара муносабатлари субъектларининг жавобгарлиги

Қуйидаги ҳолларда:

шартнома тузиш тартиби ва шартларини бузишда;

шартнома мажбуриятларини бажармасликда;

шартномани ўз ҳолича ўзгартиришда ёки бекор қилишда;

шартномани ўзгартириш ва тўхтатиш тартиби ҳамда шартларини бузишда айбдор бўлган юридик ва жисмоний шахслар, давлат идораларининг мансабдор шахслари қонунларда белгиланган жавобгарликка тортиладилар.

Ўзбекистон Республикаси қонунларида ижара тўғрисидаги қонунларни ўзгача тарзда бузганлик учун ҳам жавобгарлик кўзда тутилиши мумкин.

Юридик ва жисмоний шахслар ўзлари етказган зарарни Ўзбекистон Республикаси қонунларида белгиланган тартибда жабрланувчига тўлашлари шарт.

Ижарачи ижарага олинган корхонанинг қарзлари бўйича ижарага олинган корхонанинг мол-мулки билан ва шахсий мулки билан, улар етарли бўлмаган тақдирда эса — Ўзбекистон Республикаси қонунларида белгиланадиган тартибда ва миқдорда жавобгар бўлади.

Қонун лойиҳасига доир таклифларни шу йилнинг 15 ноябрига қадар қуйидаги манзилгоҳга юборишингизни сўраймиз:

700008, Тошкент шаҳри, Ҳукумат уйи. Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг Иқтисодий ислоҳот, бюджет сиёсати ва маҳаллий ўзини ўзи бошқариш қўмитасига.

Телефонлар: 398-476, 398-575.

«Ташоблохотрибаловство» жамияти йиртқич овчи қушлар шўъбасининг аъзоси Ҳайдарбек Худоёров паррандаларни қўлга ўргатиш машқи билан машғул бўлади. У кўплаб мусобақаларда қатнашган. Ўзи «Таштекстилмаш» заводида пайвандловчи бўлиб ишлайди.

СУРАТДА: Ҳ. Худоёров лочини билан «тарбиявий» иш олиб бормоқда.

Р. АЛЬБЕКОВ олган сурат.

ЖИЗЗАХ ВИЛОЯТИ ЯНГИЛИКЛАРИ

МАДАНИЙ МАРКАЗ

Қирғиз миллий-маданий марказининг расмий равишда рўйхатга олинишига бағишланган йиғилиш бўлиб ўтди. Унда Жиззах ва Сирдарё вилоятларида яшовчи қирғиз миллатининг вакиллари, корейс, қозоқ, тожик миллий-маданий марказларининг фаоллари, оммавий ахборот воситаларининг ходимлари, жамоатчилик ташкилотларининг раҳбарлари иштирок этишди.

Вилоят ижроия комитети адлия бошқармасининг бошлиғи Р. Пардаева 1991 йил 15 февралдаги «Ўзбекистон ССРда жамоат бирлашмалари тўғрисида»ги Ўзбекистон ССР қонунига асосан вилоят қирғиз миллий-маданий маркази раиси А. Каримовга марказнинг рўйхатга олинганлиги ҳақидаги 1-сон гувоҳномани топширди.

Йиғилишда корейс, тожик, қозоқ миллий-маданий марказларининг бошлиқлари К. Ан, Э. Исломов ва С. Шахобоевлар вилоятдаги қирғиз аҳолисини ташкил этган миллий-маданий марказлари билан табриклади-лар. Вилоятда яшовчи халқнинг миллий маданиятини, ривожлантиришга, бошқа республикалар ва хориждаги ватандошлар билан маданий алоқаларни ўрнатиш борасида қилинган ишлар ҳақида алоҳида гапирдилар.

ФОЙДАЛИ КЕЛИШУВ

Яқинда вилоят Кенгашида диний ташкилотлар бошлиқлари, расмий руҳонийлар, ҳожилар ва маҳалла комитетлари раислари билан маслаҳат кенгаши бўлди.

Йиғилишда халқ депутатлари вилоят Кенгашининг раиси Э. Турсунов сўзга чиқиб, вилоятдаги диний вазиятни барқарорлаштиришда, «Виждон эркинлиги ва диний ташкилотлар тўғрисида»ги қонун амалиётида диний ташкилотлар, руҳонийлар, ҳожилар ва маҳалла оқсоқолларининг фаолияти жуда муҳим эканлигини эслатиб ўтди. Сўнгра ҳашар йўли билан боғ-роғлар, кўчалар, йўллар барпо этиш, шинам уйлар қуриш, қишлоқлардаги тўй ва маъракаларни тартибга солишда дин аҳлининг амалий ёрдамлари зарурлигини айтди.

Бу йил Саудия Арабистонига ҳож сафарига бориб қайтган Жўрабой ҳожи Боймуродов, Жиззах шаҳридаги Калия масжидининг имом-хатиби Усмон Каримов, шу масжид тафтиш комиссиясининг раиси Неъматхон Юсупов, Мирзачўл ноҳияси имоми Омонулла ҳожи Туркменов, Пахтакор ноҳиясидаги «Ҳидоят» масжидининг имоми Баҳром Пирматов, вилоят масжидлари бош имом-хатиби Назарқосим ҳожи Нурматов савдо дўконларида бўлаётган жиддий камчиликларни, тўй-маъракаларда спиртли ичимликларнинг кўп ишлатилаётганлигини, майда ўғирликларнинг кўпайиб бораётганлигини, бу ишларни қишлоқ шўролари раҳбарлари назорат этмаётганликларини танқид қилишди.

Кенгаш иштирокчилари қайд қилинган тартибсизлигу камчиликларни қисқа муддатда тугатишда биргаликда ҳаракат қилишга келишиб олдилар.

БАЛИҚЧИЛИКЛАР

УЛАРНИНГ ҒАЙРАТИЮ ШИЖОАТИ ЎЗГАЧА

ДОВОНДАН ОШГАНЛАР

ДАЛАЛАРНИНГ оҳанрабоси бормидей, чаноқлар кулгига лаб очди дегунча ҳаммани бағрига чорлайверади. Кексами, ёшми пахтазор қучоғига талпинади. Шу боисдир эрта тонгдан кечга қадар тер тўкилса ҳам ҳеч ким чарчамайди.

Балиқчилик пахтакорлар ҳузурида бўлдик. Очиғини айтиш керак, миришкорларнинг баракали меҳнати кўнгилда илиқлик уйғотди. Хўжаликлар дастлабки довондан ўтишган бўлишса-да, терим суръати ҳамон ўша-ўша. Теримчилар пешқадамликка интилишяпти. «Зангори кема»ларнинг гулдурос овози далаларни ларзага келтираётир.

«Бўстон» давлат хўжалигининг Аҳмаджон Қирғизов бошлиқ бригадасидамиз. Етакчи, эндигина ғўза қатор оралаб чиққан экан, юзида табассум билан бизга яқинлашди:

— Пахтамизнинг шунисига борман-да, — деди у салом-аликдан сўнг, — кеча ҳосили терилган майдонлар бугун яна оппоқ. Ҳар туп ғўзада 4—5 та чаноқ етилиб турибди. Бу — камида режага қўшимча 7—8 центнердан ҳосил бор дегани.

Аслида Аҳмаджон Қирғизов бригадаси заршуносларининг маррага етганига анча бўлди. 180 гектар майдоннинг ҳар гектаридан 27 центнердан ҳосил кўтарилди. Аммо пахтанинг сўнгги чаноғига қадар териб олинмаса, деҳқон кўнгли тинчирмиди? Ахир унинг мисқолида бедор кунлар, тинимсиз машаққатлар мужассам.

— Қирқ йилдирки хирмон кўтараман, — таъкидлайди звено бошлиғи Абдуғани ака Собиров. — Аммо бу йилгидек завқ олганим йўқ. Қанча терсак, йиғсак, ҳаммаси ўзимизники бўляпти-да.

Абдуғани ака — миришкор деҳқон. Унинг қўлида тош тилга киради деса, муболаға бўлмас. Шу боисдир унинг ўғиллари Зоҳиджон, Ҳомиджон ота касбини эгалладилар. Қолаверса, деҳқон оиласи ҳалол меҳнат билан қишлоқда обрў топди.

Ўтган йили Абдуғани ака учун ҳам, бригада учун ҳам омад кулиб боқди. Ишбилармонлар звеноси хўжаликда биринчи бўлиб маррага етди. Аҳмаджон бўлса ҳосилдорликда ҳаммани доғда қолдирди. Оз эмас, ҳар гектар ердан 36 центнердан ҳосил кўтарди. Эвазига Абдуғани акага ҳам, Аҳмаджонга ҳам «Москвич» енгил машинаси совға қилинди.

Ҳосилдорлик борасида Абдуғани аканинг ҳам кўнглида ниятлар тугилиб қолган экан. Амалдаги йилда звено тасарруфидаги 7 гектар майдондан 22 тонна, бошқачароқ қилиб айтганда, гектар ҳисобига 30 центнердан ҳосил етиштирилди. Шубҳасиз, бу дастлабки эришилган натижалар эди. Ҳозир эса кўрсаткич 38 центнердан ҳам ошдики, ҳаловат йўқ. Марра — 42 центнер. Сабаби, улар пахтанинг «Юлдуз» навини экишган. Бу шундай навки, унга ихлос қўйиган барака топади. Эртапишар. Чаноқлари салмоқли. Яна шуниси борки, уларнинг ҳаммаси беш чаноқ. Навнинг тола беришини айтмайсизми, 40-41 фоизни ташкил этади.

Бригаданинг Тўхтасин Содиқов, Абдураҳим Сиддиқов, Раҳматали Назаров каби ижарачилари ҳам ёмон ишлашгани йўқ. 30-35 центнердан пахта етиштирдилар.

Етакчи ишнинг кўзини билса, иш олға силжийверади. Бригаданинг ёрдамчи хўжалиги мавжуд. Унда 4 та сўқим боқилади. Айтмоқчимизки, озиқ-овқат муаммоси одамларни бироз қийнаб қўйган паллада ишчиларнинг иссиқ овқати бепул бўлди. Фақатгина бу эмас. Бригаданинг зовур бўйлари, майдон четлари, яъни экин экилмайдиган ташландиқ жойлари ҳисобга олинди. 2 гектарга яқин майдон бор экан. Ошқовоқ экилди. Хўжалик корига яраса ёмонми? Жамоа учун қовун экиб, даромад қилинди. Оз эмас, 4 минг сўмлик маҳсулот сотилди. Буёғини сўрасангиз, теримдан сўнг ғўзапояни ҳам боғлаб ўтин сифатида пуллашмоқчи. Деҳқоннинг қозони қайнаса, ҳамёни пулга тўлса, кўнгли тўқ, иши унумли бўлади-да. «Бўстон» давлат хўжалигининг ҳамма бригадаларида ҳам ана шундай йўл тутиляпти. Ахир қаловини топса, қор ҳам ёнади.

Яқинда давлат хўжалигининг бригада бошлиқлари йиғилишиб маслаҳат қилишди. Келгуси йилдан ҳар бир жамоада 10 гектар майдонга буғдой экилади. Шундай йўл тутишмаса, ун танқислиги асабларни таранг қиляпти. Пахта майдони ҳисобига экилган буғдой ўрнини гектарлардан кўтариладиган юқори ҳосил эвазига қоплаш ният қилинган.

Давлат хўжалигида яна бир қутлуғ иш олиб бориляпти. Улар ўзларининг шахсий заводини қураяптилар. Қуввати ҳам чакки эмас: 15 минг тонна толани қайта ишлай олади. Мақсад: пахтани хом ашё сифатида эмас, тайёр маҳсулот сифатида сотиш. Бундан деҳқон ютса ютадики, зиён кўрмайди. Кейинчалик хўжалик ўзининг ёғ заводини ишга туширади. Айтишингиз мумкин: ҳар ким ўз ишини қилсин, яъни деҳқон пахтасини эксин. Йўқ, энди ишбилармонлар даври келди. Ўз қадрини ўйламаган ютқазаверади.

ИЖРОҚЎМ БУВА ҲИКОЯСИ

ИЖРОИЯ қўмитанинг раиси Олимжон ака Ҳожиев ғоят диловар одам. Пахтанинг ҳақиқий шайдоси. Ҳар куни дала айланади, ғўза қатор ораларини кезади — чарчамайди. Аксинча, завқ олади. Районда деҳқонлар суюб экаётган «Юлдуз» пахта навининг ўзлаштирилишида унинг ҳам катта ҳиссаси бор.

— Бундан бир неча йил аввал, — ҳикоя қилади райижроқўм раиси, — Қорақалпоғистон Жумҳуриятининг Амударё районига борган эдим. М. Горький номли давлат хўжалигида «Юлдуз» навини кўрдиму ҳаёлимни ўғирлади. Ахир деҳқонга нима керак? Пахта ҳосилдор, тола баракали бўлсин-да. Янги нав биз истагандай эди.

Сўраб-суриштирдик. Уруғни районга олиб келиш ҳаракатини қилдик. Ниҳоят, Қашқадарё вилоятининг Ғузор ноҳиясидан чигит олишга эришдик. Аввалига озроқ майдонда синаб кўрдик. Ёмон эмас. Деҳқонларимиз мамнун бўлишди. Янги навга ошуфталигимизни эшитиб, унинг ихтирочиси — фан доктори Остон Жалилович Жалилов районимизга ташриф буюрди. Агротехника қоидаларини тушунтирди. Қарангки, ҳаммага мақбул бўлди.

«Юлдуз» шайдолари районда 3500 гектар майдонга унинг уруғини қадашган. Машина теримига ғоят қулай бу нав ташаббускорлари бошлиқ жамоаларда 30-35 центнердан юқори ҳосил бераяпти. Раҳмонали Соттиев, Холдорали Нажмиддинов, Олимжон Холдоров каби механизаторларнинг ҳар куни 10 — 12 тоннадан пахта тераётганига ишонгингиз келмайди. Аммо бор гап. Сабаби, «Юлдуз» ана шундай, баракали.

— Райижроқўм, кенгаш мутасаддилари ҳам қараб туришгани йўқ, — сўзида давом этади Олимжон ака. — Ўз ташаббусимиз билан ёғ ишлаб чиқариш цехини қурдик. Яқин кунларда ишга тушади. Ахир олма пиш, оғзимга туш деб, қўлни қовуштириб турган билан иш битмайди-ку.

Фақат бугина эмас. Район раҳбариятининг ўз кучи билан бунёд этган иссиқхонаси ҳам бор. Ҳозир бир тоннага яқин лимон ҳосили хомчўт қилиняпти. Меванинг ҳар килограммига 15-20 сўмдан харидор бўлаётганларнинг оёғи узилмаётир.

Қолаверса, чорвачиликка ихтисослашган ёрдамчи хўжалигимиздан келаётган даромад ҳам чакки бўлмаяпти. Ҳисобимизда 3 та сигир, 4 та сўқим, 6 та қўй бор.

Ижроқўм раиси ҳикоясидан сўнг бир нарсага амин бўлдик: мутасаддиларнинг ўзлари ишбилармонликда ибрат кўрсатишяптими, пахтакорлар ҳам имконни қўлдан беришмаяпти чоғи. Тадбиркорлик бўлса шунчалик бўлади-да.

СУРАТЛАРДА: «Бўстон» давлат хўжалиги механизатори Олимжон Холдоров ва «Пахтакор» жамоа хўжалиги илғор теримчиси Шоира Жабборова.

Аъзамжон МИРЗАЖОНОВ олган суратлар.

КАТТА ХИРМОН ШОДИЁНАСИ

МАШАҚҚАТЛИ меҳнатнинг шодиёнасида бўлганмисиз? Қўли ишдан қаварган деҳқоннинг юзида табассум кўрмоққа не етсин! Абдукарим Мўминов номли жамоа хўжалигида бўлганимизда хурсандчилик устидан чиқдик. Заршунослар 894 гектар ердан 30 центнердан хосил олишиб, йиллиқ режани уддалабдилар. Ҳаммманинг лабида кулги, дилда равшанлик. Ахир катта хирмонни яратиш осонликча бўлдими? Садриддин Маматов, Юсуфжон Мирзаабдуллаев сингари тадбиркорлар етакчилик қилаётган жамоалар жонни жабборга бериб ишлашди. Шодмонали Абдумажидов бошлиқ азаматларнинг жасоратини айтинг. Улар биринчи теримдаёқ режани уддалаб, ҳаммани доғда қолдиришди. 114 гектар ердан 33 центнердан ҳосил яратишди. Ким ўйлабди дейсиз Шодмоналини бу қадар пешқадам бўлади деб. Ахир у жамоада хўжалик мудири бўлиб ишларди. Югур-югурлардан кўнгли совидими, ўзини далага урди. Тўғри, унинг қўл-оёғи чаққонлиги, одамлар қалбига йўл топа билиши кўпчиликка аён эди. Шу боис уни етакчиликка лойиқ деб билишди. Азамат далани соғиниб қолган эканми, ўзини кўрсатди. Жамоада улар байроқдор бўлдилар.

Техника — деҳқоннинг қаноти деганлари бежиз эмас. Жамоа аъзолари ҳосилнинг асосий қисмини «зангори кема»ларда териб олдилар. Шу боис йиғиштирилган пахта олий ва юқори навга сотилди. Абдували Қўшоқов, Мақсадали Тоштемиров, Комилжон Деҳқонов каби механизаторлар 90-100 тоннадан дурдона териб, пахтакорлар оғирини енгил қилишди.

Ғалаба ҳужжатига имзо чекилганда жамоа бошқаруви раиси Саидаҳмад Султонов қутлуғ гапни айтди:

— Ҳисобимизга маблағ тушиши билан аъзоларимизнинг иқтисодий-ижтимоий муҳофазасини ўйлаяпмиз, 28 нафар Қаҳрамон онага 100 сўмдан маош белгиладик. Бундоқ ўйлаб кўрсак, йўғон чўзиладиган замонда кўп болали оналарга осон эмас. Ана шундайлардан 64 тасига 60 сўмдан ёрдам ажратдик. Иқтисодий ночорларни айтмайсизми? Камқон, ҳомиладор аёллар ҳам эътибордан четда қолмаяпти. Ун, гуруч, гўшт, дори-дармон ажратяпмиз. Буларнинг ҳаммаси бепул бериляпти. Масаланинг яна бир томони — хирмонда пахта қуритувчилар, тайёрлов пунктидагилар иш ҳақи хусусида ўйлаганмисиз? Қанча тер тўкишмасин, теримчининг ўртача иш ҳақидан кўп ололмайди. Тадбиркорлар уларнинг меҳнатига 100 фоиз иш ҳақи қўшдилар.

Жамоа хўжаликлари турли тўловлардан тамоғига қадар қарзга ботаётганда бу каби харажатларга маблағ қаердан олинаяпти? Албатта, улар анойи эмас. Пичоқнинг сопини ўзидан чиқаришаётир. Дастлабки довондан сўнг мўлжалдаги 5 миллион 428 минг сўм ўрнига 6 миллион 228 минг сўм даромад қилинди. Улар соф фойдани 1 миллион 600 минг сўмга етказишмоқчи. Энди англагандирсиз харажатларнинг омили қаёқда? Ҳаммасининг ўрни бор. Боз устига, режадан ортиқча 130 тонна пахта ҳозирча ўзларининг нақди. Агар бу кўрсаткич 400 тоннага етса, деҳқоннинг қўли мўмай пул кўради. Шу боис ҳам далаларда иш қизғин, теримчилар суръатга суръат қўшишяпти. Ўрни келганда айтиб қўймоқчимиз: уларга тўланаётган пул ҳам кўпайди. Қўл теримидагилар ҳар килога 50 тийиндан, машина теримидагилар эса тоннасига 30 сўмдан ҳақдор бўлишаётир. Шундай йўл тутилса, сих ҳам, кабоб ҳам куймайди. Ахир об-ҳавонинг қош-қовоғига умид боғлагандан фойда йўқ-да. Чаноқлардаги ҳосилни ёғин-сочинга қолдирмай йиғиштириб олиш зарур.

ОВСИНЛАР БАҲСИ

УРУҒЛИК пахта етиштиришни осон деганлар янглишади. Унинг машаққати, заҳмати ўзгача. Ахир уюладиган хирмоннинг ҳаммаси сеҳрли бармоқлар қудрати билан бунёдга келади. «Пахтакор» жамоа хўжалигининг Улуғбек Эрматов бошчилигидаги заршунослари ана шундай қийинчиликлар олдида жасорат кўрсатишди. Ғоят қисқа фурсат ичида 64 гектар майдондан 31 центнердан ҳосил олишди. Бу — кўзда тутилганидан 3 центнер кўп.

Патила Умарова, Маҳфуза Холиқова, Мавжуда Расулова каби теримчиларнинг жамғарган пахтаси дилингизни равшан қилади. Ахир 4 — 5 тонна пахтани граммлардан бунёдга келтириш осонми? Бу йилги мавсумда бир хонадоннинг икки келини — Оминахон ва Соҳибахон Қамбароваларнинг беллашуви кўп ажойиб бўлди. Гоҳ униси, гоҳ буниси пешқадамлик қилади. Тан бериш йўқ. Бригада ҳисобчиси Мадрайим Юнусов пахтани жамлаб улгурмайди. Лекин овсинлар тонгдан кечгача ишлашади-ю, чарчаш нималигини билишмайди. Кун бўйи терилган пахтанинг ҳисобини олмагунча хирмондан қайтишмайди. Соҳибахоннинг турмуш ўртоғи Хурсанджон ҳам шу бригаданинг аъзоси. Аммо у ҳеч кимга ён босгани йўқ. Лекин кўнгил экан, Соҳибахон шундан руҳландими, ҳарқалай овсинини ортда қолдирди. Этакдан 6 тонна пахта тўкиб, ҳаммага ибрат бўлди. Бригадада Соҳибахон, Оминахонларга ўхшаганлар қанча? Ҳаммасининг нияти қутлуғ: хирмонга барака киритиш.

Улуғбекнинг асли касби — механизаторлик. Ўтган йили Абдуғани Ҳабибуллаев бошқа ишга ўтди-ю, 20 йилдан буён машина мурватини бошқараётган йигит бригада етакчиси бўлди. Ўрганган кўнгил эканда уруғлик пахта режаси уддаланиши билан пайкалларга машина туширди. Иш тезроқ силжисин деди шекилли-да. Адашмаган экан. Маррада биринчи бўлган заршунослар ҳали ҳам пешқадамликни қўлдан беришгани йўқ.

Балиқчиликлар... Қайси бир хўжаликда бўлманг, уларнинг ғайрат-шижоатига таҳсинлар ўқийсиз. Теримчиларнинг шўх ҳазиллари, аския, куй-қўшиқлари далаларга тароват бағишлайди. Файз киритади. Механизаторлар эса тиним нималигини билишмайди. Улар ўзлари йиғаётган пахта, уяётган улкан хирмон мустақил Республиканинг шоң-шарафи эканлигини яхши биладилар, куни кеча 42 минг 200 тонна пахта териб олиб йиллик планни бажардилар.

Т. НАЗАРОВ,
Ф. ШОДМОНАЛИЕВ,
«Халқ сўзи» мухбирлари.

Андижон вилояти.

МЎЛЖАЛ 3 МИНГ ТОННА

ҒУЗОР районидаги Ленин номли жамоа хўжалиги йиллик пахта тайёрлаш топшириғини бажарди. 950 гектар майдоннинг ҳар гектаридан 24 центнердан «оқ олтин» териб олдилар. Қабул пунктига режадаги 2 минг 200 тонна ўрнига 2 минг 260 тонна ҳосил топширилди. Хирмонга тўкилган хом ашёнинг 96 фоизи биринчи навга қабул қилинди. Пахтакорлар теримни бўшаштирмасдан ялпи ҳосилни 3 минг тоннага етказишмоқчи.

П. ГАДОЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

БИЗНЕСМЕНЛАР ТАЙЁРЛАНАЯПТИ

ТОШКЕНТ Давлат иқтисод университети халқаро тажрибага эга бўлган кадрлар тайёрлаш мақсадида чет эллар билан амалий ҳамкорликни йўлга қўйди.

ОЛИЙГОҲНИНГ 50 нафар талабаси илмий-амалий синовдан ўтиб, Ўзбекистон — Норвегия бизнес мактабида таълим олиш ҳуқуқига эга бўлдилар. Улар 2 йиллик сабоқдан сўнг университет дипломи билан бир қаторда Европа маркетинг мактаби талабларига жавоб берадиган иқтисодчи мутахассис бўлиб етишадилар.

Яқинда бўлиб ўтган халқаро семинарда Норвегия олимлари «Век интершеншил павлишен» фирмаси ҳамда Тошкентдаги кичик корхоналар иштирок этиб, бозор муносабатлари билан боғлиқ муаммолар, республикада тижорат ишларини халқаро доирада ташкиллаштириш, бизнес мактаби фаолиятлари ҳақида фикр алмашдилар. Шу билан бирга Норвегия фирмасининг президенти Ўзбекистонлик ишбилармонлар билан амалий ҳамкорлик дастурини таклиф этди.

И. ТОШЕВ.

ТИЛЧИЛАР КЕНГАШИ

ЎШ. Вилоят педагогика институтида «Олий ўқув юртларида, ўрта мактабларда чет тилларни ўргатиш жараёнини жадаллаштиришнинг муҳим вазифалари» мавзуида илмий-методик конференция ўтказилди.

ЙИҒИЛИШДА Ўрта Осиё ва Қозоғистон жумҳуриятлари, Москва, Санкт-Петербург, Нижний-Новгород, Орёл, Қозон, Киев, Харьков каби йирик шаҳарлардан келган мутахассислар иштирок этдилар.

Р. КАРИМОВ.

ОМСКХИМПРОМ
ИШЛАБ ЧИҚАРИШ БИРЛАШМАСИ

Корхонамизга қуёшли Ўзбекистон ноз-неъматларини бевосита етказиб берувчи ишончли ҳамкорларни қидирамиз.

Биз қуйидаги маҳсулотларни келишилган нархда сотиб олиш ва айирбошлаш ниятидамиз:

- ҚИШГА САҚЛАНАДИГАН ОЛМАЛАР.
- ЛИМОНЛАР.
- АНОРЛАР.
- УРИК, ШАФТОЛИ, ОЛМА, ГИЛОС, ОЛМА-УЗУМ ШАРБАТЛАРИ.
- ОЛМА, УРИК, ШАФТОЛИ, ОЛХЎРИ, ГИЛОС ҚИЕМИ ВА ПАВИДЛОЛАР.
- КОНСЕРВАЛАНГАН ҚИЗИЛ ПОМИДОР, БОДРИНГЛАР.
- ҚУРУҚ МЕВАЛАР.
- ШАРҚ ШИРИНЛИКЛАРИ.

Бизнинг маҳсулотлар ҳар қандай харидорни ўзига тортади.

Сизга пластмасса буюмлар керакми? МАРҲАМАТ!

Ошхона учун, ванна учун, айвон ва дам олиш хонаси учун мебель. Пластмасса пақир, тоғора, ванналар, вазалар, болалар ўйинчоқлари, бўртма панно, ёдгорлик буюмлари ва бошқалар.

МУАММО ЙЎҚ- „ОМСКХИМПРОМ" СИЗНИНГ ХИЗМАТИНГИЗДА!

Ўз ҳамкорларимизга панд бермаймиз!

Мулоҳазалар ва талабнома хатларни қуйидаги манзилга юборинг: 644035. Омск, ПО «Омскхимпром», Овқатланиш комбинати. Телетайп: 21-63-63 Пластик, Телефакс: 65-98-88. Телефонлар: 66-80-44, 66-81-16.

Ўткир ҲОШИМОВ

КИЧИК «ШУМЛИК»ЛАР

„Памилдори" операцияси

ЎҒЛИМНИНГ тўйи куни саҳарлаб дарвоза олдида машина тўхтади. Чиқсам, Озод Шарафиддинов «Волга»нинг чап эшигини очиб рулда ўтирибди.

— Дачадан келаяпман, — деди домла. — Қани, дарров капотни очинг.

Юкхонани очсам икки пақир памилдори турибди.

— Ўз қўлим билан тердим, — деди тантанавор оҳангда. — Идишларни тез бўшатинг-да, қоғоз қалам олиб чиқинг!

Қоғоз олиб чиққан эдим буюрди:

— Ёзинг! «Тилхат. Менким, ушбу ҳужжатга имзо чекувчи фалончи шуни эътироф, этаманки, Озод Шарафиддинов тўйимизни жамики сабзавот маҳсулотлари билан тўла таъминлади». Ёздингизми? Энди қўл қўйинг!

Табиийки, бу гап ўша заҳоти бутун тўйхонага тарқалди. «Памилдори» операцияси пишитиб қўйилди. Эрталабки ош дастурхонига памилдори ҳам тортилди. Домла ёнимда турган эди, маҳалла оқсоқолларидан бири келиб, у киши билан қўшқўллаб кўришди.

— Ўғлим, — деди менга қараб, — ошинг яхши бўптию, аммо памилдориси айниқса зўр экан-да! Экканнинг қўли дард кўрмасин!

Озод ака мамнун томоқ қириб қўйди. Зум ўтмай иккинчи одам келди.

— Илоё ёшлар бахтли бўлсин, — деди қироат билан. — Дастурхон хў-ўўп тўкин бўпти-да, укам. Раҳмат! Айниқса памилдорини айтинг! Асал-а, асал! Ишонсангиз мен ош еганим йўқ, нуқул памилдори едим!

Озод ака камтарона ерга қараб турибди.

Қариндошлардан бири памилдорини мақтаб-мақтаб, жиндай танқид қилиб ҳам ўтди.

— Памилдори хўп яхши пишибдию, сал майдароқ эканми? Олхўри деб ўйлабман.

Шу пайт Эркин Воҳидов келиб қолди.

— Ўткиржон! — деди гапни узоқдан бошлаб. — Ёзда тўй қилишнинг шуниси яхши-да. Қовун-тарвуз мўл, мева-чева мўл... Манови олчанинг чиройли пишганини қаранг, деб тўрттагинасини кафтимга олиб еб кўрсам данаги йўқ! Қарасам памилдори экан! Қаёқдан топдингиз бунақасини?

Зимдан қарасам, Озод аканинг қовоғи тушиб кетаяпти.

Саид Аҳмад ака узоқдан мени койиб келаверди.

— Сен болага қачон ақл киради-а? Янгилик яратаман деб, ҳар балони ўйлаб топаверасанми? Ош дастурхонига итузум қўйиш қаёқдан чиқди? Қаёққа қараса талинка-талинка итузум?

Озод ака бунисига чидай олмади.

— Чўрт побери! — деди қўл силтаб. — Мен тўйга памилдори эмас, тариқ олиб келганман бўлдими? Қутулдимми энди!

„Қоровул"

МАҲАЛЛАМИЗДА Тошмат ака деган киши бор. Содда-дўлвор, қулоғи оғирроқ. Шунинг учун бўлса керак, шанғиллаб гапиради.

Қизимнинг тўйи куни Озод Шарафиддинов барвақт келди. «Дам олиб ўтиринг» деб илтимос қилишимизга қарамай, олманинг соясида ўтириб, пиёз арчишга тушиб кетди.

Бир маҳал Тошмат ака шанғиллаб сўраб қолди.

— Анови қоровулга чой-пой бердингми?

— Қанақа қоровул? — десам, Озод акани кўрсатди.

— Анави-да! Идорангни қоровулими, ахир?

Кулиб юборай дедим. Озод аканинг шу ўтириши чиндан ҳам ғаройиб эди. Пастак курсичада майкачан ўтирибди. Тиззасига эски сочиқ ташлаб олган, қўлида пичоқ, олдида ярим тоғора арчилган пиёз, ёнбошида пўчоқ уюми...

— Эсингиз жойидами, — дедим Тошмат аканинг қулоғига. — Ахир бу киши машҳур олим Озод Шарафиддинов бўлади-ку!

— А? — Тошмат ака бир сапчиб тушди. — Шу киши-я? — Кейин овозини пастлатиб сўради. — Эшитиб қолмадилармикин ишқилиб?

— Менимча эшитдилар, — дедим шумлик қилиб. — Қаранг қовоқларини солиб олдилар. Ие, кўзларига ёш ҳам келди шекилли, ишқалаяптилар...

Тошмат ака бутунлай довдираб қолди. Дарров домланинг чойини янгилади. Иссиққина нон олиб борди.

— Ишқилиб кўнгиллари оғримаган бўлсин-да, — деди қайтиб келиб.

— Ҳозир индамай қўяқолинг, жаҳлларидан тушсинлар, кечқурун узр сўрайсиз, — дедим.

Кечқурунги зиёфатда Тошмат ака нозик меҳмонлар даврасида ўтирган домланинг олдига серқатнов бўлиб қолди. Ҳали газакни янгилайди, ҳали шўрва олиб боради.

Домла ўтирган даврa ёнига бориб «камчиликлар йўқми?» деб сўраган эдим. Озод ака норозироқ оҳангда жавоб қилди.

— Камчилик йўғ-у, битта нарса ортиқчалик қилиб турибди. Анови одам мунча бошни қотиради? Ҳар минутда келаверадими?

— Ким?

— Ҳов анови дўппили одам.

— Э, уми? — дедим бепарволик билан. — Маҳалламизнинг шоири-ку! Нарироқ боришим билан Тошмат ака пилдираб келди.

— Домла хафамасмилар ишқилиб?

— Хафа эмаслар-ку, тарвуз сўраяптилар. (Биламанки, Озод ака тарвузни жинидан ёмон кўради).

Тошмат ака бирпасда аллақаердан каттакон тарвуз топиб чиқди. Домланинг тепасига бориб узоқ туриб қолди. Алланималарни гапирди. Охири Озод ака қўлини пахса қилиб бир нима деган эди, тарвузни кўтарганча нари кетди.

Айланиб яна ўша даврага борди.

— Худо, хайрингизни берсин, ўша одамга айтинг! — деди домла тажанг бўлиб. — Гапни гапга қовуштирадими-йўқми?

— Шоир-да, шоир, — дедим домлани юпатиб. — Сизга ихлоси баланд экан, китобларингизни «сув» қилиб ичиб юборган экан.

— Ихлоси учун раҳмат! — деди домла баттар тутоқиб. — Нега мунча хиралик қилади? Икки гапнинг бирида мени кечиринг, дейди. Нияти нима ўзи?

— Нима бўларди! — дедим мен ҳам «зарда» билан. — Ўттиз йилдан буён ёзган шеърларини тўплаб юрган экан. Қирқ битта обший дафтар бўпти. Домла шуни олиб кетсалар, ҳаммасини биттама-битта ўқиб, сўзбоши ёзиб берсалар, деяпти.

Шундай дедим-да, бурилиб кетавердим. Тошмат ака тағин йўлимни тўсиб чиқди.

— Яна домланинг жаҳллари чиқяпти шекилли?

— Шунақага ўхшайди, — дедим ўйланиб. — Энди бир иш қиласиз. Домла шоирларни яхши кўрадилар. Мен ҳам шоирман деб қўя қоласиз. Шунда хурсанд бўладилар.

Бу сафар кабобни икковлашиб олиб бордик.

— Кечирасиз, домлажон... — деди Тошмат ака лаганни домланинг рўпарасига қўйиб. — Биздан хафамасмисиз ишқилиб? Домла «яна келдингми» дегандек чимирилган эди, Тошмат ака овозини баралла қўйиб шанғиллади.

— Аммо-локин, домлажон, шиғирни боплайсиз-да! Мен сизни ғазалларизни йиғлаб-йиғлаб ўқийман! Уёғини сўрасангиз, домлажон, ўзим ҳам шоирман. Ғазал-пазал, шиғир-пиғир дегандай...

— Чўрт побери! — Озод ака ўрнидан туриб кетди. — Мен бу ерга сизнинг шиғирингизни эшитишга келдимми? Одамни ўз ҳолига қўясизми-йўқми?

...Ўшандан бери Тошмат ака ҳар кўрганда «Домла мендан хафамасмилар?» деб сўрайди. Озод ака эса «Шоир қўшнингизга айтинг, худо хайрини берсин, шиғирини опкелмасин» дейди.

„Хитойча" усул

ТОҚҚА боргандик. Кўпчилик эдик. Меҳмонларни бир хонадонга олиб киришди. Бошқа ноз-неъматлар қатори кичикроқ косада асал ҳам қўйишди. Ҳамманинг кўзи дастурхоннинг қоқ ўртасида турган косада.

— Тоза асалга ўхшайди, — деди меҳмонлардан бири. — Ҳидидан сезилиб турибди.

— Тоғнинг асали зўр бўлади-да, — деди иккинчиси.

— Ҳозир тоғда ҳам тоза асал қолмаган, — деди учинчиси.

Гап айланиб асалнинг тоза-нотозалигини аниқлашга келиб тақалди. Биров «қошиқнинг учига илиб чўзиб кўриш керак, агар бир қулоч кўтарилганда ҳам асал узилмай ипдек бўлиб тушаверса, тоза бўлади», деди. Яна биров чойга солиб кўришни маслаҳат берди. Тағин бири асални кафтга суриб ручка билан чизишни таклиф қилди. Қараб турсак, асал хомталаш бўладиган.

Эркин Воҳидов менга қараб қўйди-да, сўради:

— Асални синашнинг хитойча усулини эшитгансиз-а?

Ҳеч қанақа «хитойча усул»ни билмасам ҳам бир шумлик бошланаётганини сезиб дарров тасдиқладим:

— Эшитганман! Энг қулай усул шу!

— Ундан ташқари замонамиз руҳига ҳам хос келади, — деди Эркин Воҳидов. — Ҳақиқий демократик усул.

Ҳамма «хитойча» усулга қизиқиб қолди.

— Айтсам ўрганиб оласизлар-да, — деди Эркин ака сирли қилиб.

Даврадагилар ялинишга тушди.

— Бўлмаса гап бундоқ — деди Эркин ака. — Ҳозир орамиздан битта одамни «асал синовчи» қилиб сайлаймиз, ким энг кўп овоз олса, «синовчи» ўша бўлади. «Синовчи» косадаги асални бир кўтаришда охиригача симиради. Соатга қараб турамиз. Агар ярим соатдан кейин оғиз-бурнидан варақ-варақ қон келиб қолса, бундан чиқди, асал — тоза асал бўлади. Қани, ўзининг номзодини қўядиган одам қўлини кўтарсин!

Биттаям «номзод» топилмади.

— Майли, — деди Эркин ака мушкул муаммо қаршисида қолган одамдек ўйга чўмиб. — Дўстинг учун асал ют, деган гап бор.

Шундай дедида, асални ичиб қўяқолди. Худога шукур: асал унчалик зўр эмас экан. Эркин Воҳидов соғ-саломат юрибди.

Беҳи

НАМАНГАНЛИК қадрдонимиз—шоир Ҳабиб Саъдулла билан ишхонада суҳбатлашиб ўтирсак, Саид Аҳмад ака қўнғироқ қилиб қолди. Ҳабибжон келганини эшитиб, боғига таклиф этди.

— Бир соатда етиб келларинг. Ош дамлаб қўяман.

Борсак, чиндан ҳам ош дамланган экан.

— Беҳиям солдим, — деди устоз мақтаниб. — Есанг оғзингда эриб кетади. Жонивор, ўзиям бошини еб мева сопти-да, бу йил!

Дачада беҳи борлиги эсимга тушиб, гапни айлантирдим.

— Қоронғи тушиб кетяпти. Кеч қолсам, уйимдагилар ховотир олмасмикин?

Саид Аҳмад ака жўяли маслаҳат берди. Ана телефон! Қўнғироқ қил. Меникида ўтирганингни айт. Ош бўляпти, де.

— Тўғри-ку, — дедим Адҳам Ҳамдамдан қолган эски усулни қўллаб, — уйдагилар сизнинг дачангизда ўтирганимизга ишонади. Ош бўлаётганигаям ишонади. Аммо устоз ошга беҳи солибдилар, дачадаги беҳи бу йил «бошини еб» мева қипти, десам, барибир ишонмайди-да!

— Оббо! Ҳар келганингда бир нима юлиб кетмасанг, кўнглинг жойига тушмайди-да! Саид Аҳмад ака шундай деб, ўрнидан турди. Аллақаердан салафан қопчиқ топиб чиқди. — Сен Ҳабиб билан чой ичиб ўтиргин, хўпми! — деди боғ томон юриб. — Қоронғи тушмасдан сенга ўзим беҳи узиб бераман.

Бунақа «меҳрибонлик» бежиз эмаслигини билиб, секин кетидан бордим. Қарасам, битта беҳини шохдан узаяпти-да, иккитасини ердан олиб қопчиққа солаяпти. Чириганроқ, заҳа еганроқ...

— Устоз! — дедим қўлимни кўксимга қўйиб. — Одамни ҳижолат қилманг, устоз! Шу беҳи сабилни ўзим узақолай.

Саид Аҳмад ака кескин бош чайқади.

— Йўқ-йўқ, сен уринма! Менинг қўлим чанг бўлишга бўлди. Қара, қўйлагинг ҳам оппоқ экан.

— Сизнинг табаррук қўлингиз чанг бўлгунча менинг қўйлагим йиртилиб кетгани яхшимасми! — дедим, энг сарҳил беҳиларни узиб халтага солавердим.

Қопчиқ тўлаверган сайин, оқсоқолнинг ажинлари қалинлашиб кетаётганини кўриб, гапни чалғитдим.

— Устоз! Анави тепа шохдаги беҳини қаранг! Нақ Носир Фозиловнинг бошига ўхшайди-я! Нарвон қаёқда эди?

— Сен topolмайсан. Ўзим опкеламан! — Саид Аҳмад ака шаҳдам қадам босиб нари кетди.

Шоҳга тирмашиб яна уч-тўртта беҳи узган эдим, ёнбош томондан устознинг овози келди.

— Жа-а қийналиб кетдинг-а, болам...

Мундай қарасам, Саид Аҳмад ака занглаб кетган каттакон аррани қўлтиқлаб турибди.

— Ушла, — деди арранинг бир дастасини менга узатиб. — Бир томонидан сен торт. Бир томонидан мен тортай... Санам қутиласан, менам қутиламан, беҳиям қутилади.

„Ҳожатбарорлик"

БУЛУНҒУРГА кетаётгандик, йўлда машина бузилиб қолди. Амаллаб юргизгунча қоронғига қолиб кетдик. Қорин—пиёзнинг пўсти. Асаблар таранг....

Уй соҳиби дастурхон безатиб қўйган экан. Бир пиёла чой ичдикми-йўқми мезбон ҳасрат қилиб қолди.

— Неча йилдан бери шеър ёзаман, чиқаришнинг иложи йўқ. Газета-журналларда таниш-билишчилик...

— Мана, шеър чиқарадиган одам! — Абдуғафур Расулов мени кўрсатди. — Опкелинг шеърларингизни. Ҳозир опкелинг!!

Мезбон ҳам шуни кутиб турган эканми, бир папка шеър қўлтиқлаб кирди. Папкани очиб, ўқишга шайланган эди, Абдуғафур ака маслаҳат берди.

— Сиз ўқиб овора бўлиб ўтирасизми? Ўткиржоннинг ўзи ўқийди. Ичидан танлаб-танлаб олаверади.

Папка менинг қўлимга ўтди. Бири-биридан хароб шеърларни пичирлаб ўқияпман-у, ўғринча Абдуғафур акага қараб қўяман. У киши нону ангур қилиб, олтиндек узумни уриб ётибди. Охири чидолмадим. Бир бурда нон кавшаб, узумга қўл чўзган эдим, Абдуғафур ака дашном берди.

— Шеър деганни овоз чиқариб ўқийди-да. Биз ҳам эшитайлик бундоқ! Овоз чиқариб ўқишга мажбур бўлдим. Ҳар сафар мезбон «қалай, домла, зўрми?» деб қўяди. «Шеърингиз икки пулга қиммат», дей-десам, дастурхонида ўтирибман. Устига-устак қорин ҳалигидай. Абдуғафур Расулов эса нуқул олқишлайди.

— Зўр ҳам гапми! — дейди қаймоққа нон ботириб. — Китоб қилиб чиқариш керак. Ҳаммасини Ўткиржоннинг ўзи эплайди. Бу киши ҳожатбарор одам.

Папкадаги шеърларни ўқиб бўлгунимча бир соатлар ўтди. Қаймоқ тамом бўлди, узумнинг шингил-шапоғи қолди.

Мезбон мастава олиб кирди. Бир қошиқ ичмасимдан Абдуғафур ака тағин шеърларни мақташга тушди.

— Шундоқ зўр асарларни босишмадими, а? Вой, номардлар-ей! Янгиларидан борми?

— Э, бундан ҳам зўрлари бор! Олиб келайми?

— Албатта-да.

Мезбон бу гал иккита папка кўтариб кирди. Маставани мазза қилиб ураётган Абдуғафур Расулов ора-чора менга далда бериб қўяди.

— Ўқинг, дўстим, ўқинг! Шеър деганни жаранглатиб ўқиш керак!

Ош устида тўртинчи папка очилди.

...Эртасига эрталаб Булунғур бозорига кирдик. Рўпарадан қовун кўтариб келаётган сийрак соқолли чол чиқиб қолди. Йўлини тўсиб салом бердим. Мол-ҳолини, кампири-ю, невара-чевараларини суриштирдим.

— Худога шукр! — деди чол жиндай ҳайратланиб. — Қирқ битта невара, ўн саккизта чеварам бор. Сизни танимайроқ турибман, болам.

— Ҳозир танийсиз-да! — дедим меҳрибонлик билан. — Мабодо бир варақ қоғозингиз йўқми, отахон?

Отахонда қоғоз йўқ экан. Абдуғафур Расуловдан қарз олишга тўғри келди. Қоғозга Абдуғафур аканинг исми-шарифини, турар-жойини, ишхонасини, телефон номерини батафсил ёздим.

— Шу қоғозни эҳтиёт қилинг, хўпми отахон? — дедим чолга узатиб. — Керакли одамнинг адреси ёзилган.

Чол нима гаплигини англамай турган эди, сўрадим.

— Мабодо институтга киришни ният қилган невараларингиз борми?

— Бор! — деди чол жонланиб. — Бир эмас, тўрттаси бор. Бултур ҳам иккитаси Тошкентга ўқишга кираман деб бориб, қайтиб келганди.

— Мана бу одам, — дедим Абдуғафур акани кўрсатиб. — Тошкентдаги энг катта институтнинг энг катта домласи Абдуғафур Расулов бўладилар. Олтита невара ngизнинг ҳаммасини юбораверинг. Ўқишга жойлаб қўядилар. Бу киши ҳожатбарор одам!

Чол қувониб кетди. Адрес ёзилган қоғозни ҳафсала билан белбоғига қистирди.

— Ие, сизларни худо етказди-ку! — деб азза-базза қовунни ерга қўйди, икки қўлини очганча дуо қила бошлади.

— У дунё-бу дунё ёмонлик кўрмагин, болам! Невараларимни ўқишга киргизиб қўйсанг, ҳар куни беш маҳал намоз устида дуо қиламан. Яхшилигинг мендан қайтмаса, бола-чақангдан қайтсин. Бола-чақангдан қайтмаса, худодан қайтсин... — чол дуонинг энг қуюқ жойига келганда тўсатдан кўзи олазарак бўлиб қолди. — Ия, ҳа, қаёққа? — деди ҳайрон бўлиб.

Абдуғафур ака ўзини оломон орасига урдию, бир зумда кўздан ғойиб бўлди.

„Битта кулдиринг"

АНЧА йил илгари Эркин Воҳидов билан Бухоронинг олис қишлоқларидан бирига бордик. Йўл бошловчимиз аллақандай тўйга олиб кирди. Чоғроқ хонада ўтирганларга бизни таништирди. Содда одамлиги, бунинг устига жиндай «отиб олгани» кўриниб турган биттаси Эркин акага қарабқараб қўйди-да, сўради:

— Акун, сиз шоирми?

Эркин ака камтарлик билан «ҳа, энди...» деб гап бошлаган эди, бояги одам астойдил илтимос қилди:

— Ундай бўлса, бир кулдиринг!

Эркин Воҳидов нима дейишини билмай, аланг-жаланг бўлиб қолди.

— Шоир акаңгиз сизни кулдириши мумкин, — дедим жиддий оҳангда. — Аммо жиндай оворагарчилиги бор-да. Дўхтир керак. Таниш дўхтирингиз борми?

— Бор, деди ҳалиги одам. — Ҳамсоямиз тиш дўхтир.

— Тиш дўхтир бўлмайди, — дедим тушунтириб. — Невропотолог керак. Аввал сизни яхшилаб текширади. Қаерингизни қитиқласа кулишингизни аниқлайди. Қўлингизга испрапка ёзиб беради. Ўша испрапкани олиб келсангиз...

— Шошманг! — деди Эркин ака гапимни бўлиб. —Укол-чи, укол! Аввал учтагина укол қилдирадилар. Кейин ангина бўлса уни олдириб ташлайдилар. Ундаң кейин кўричакни кестирадилар. Яна битта шарти бор. Яқинда биттасини кулдирган эдим, қитиғи ёмон экан, хушидан кетиб қолди. Шунинг учун ҳар эҳтимолга қарши ёнларида тўртта дўхтир бўлиши керак.

Бояги одам каловланиб ўрнидан турди.

— Ҳай майли, — деди эшик томон юриб, — келаси сафар кулдирарсиз.

Даврадагилар қаҳ-қаҳ уриб кулиб юборди.

— Ана! — деди бояги одам остонада тўхтаб. — Испрапкасиз ҳам кулдираркансиз-ку!

„Бемор" пиёз

АБДУЛЛА Қаҳҳорнинг машҳур дачаси ҳозир Саид Аҳмадники. Бу—биринчидан. Иккинчидан, дача Ёзувчилар боғининг шундоқ кираверишида жойлашган. Учинчидан, Саид Аҳмад ака паловни «сайратиб» юборади. Чўнғаранинг гуручию, зайтун ёғидан қилинган ошни кўп адиблар еган. Нега деганда устоз пиширган ошини барибир битта ўзи емайди. Боққа дам олишга борган ёзувчилардан кўнгли яқинларини албатта чақириб чиқади.

Ошхўрлар ҳам жудаям ноинсоф эмас, ошга ҳар ким баҳоли қудрат «ҳисса» қўшади. Биров тўрттагина сабзи, биров Ёзувчилар боғининг ошхонасидан олиб чиқилган бир кафтгина туз, биров бир қути гугурт дегандек. Қолган «арзимас» харажатлар Саид Аҳмад акадан.

Кунларнинг бирида Эркин Воҳидов қўнғироқ қилиб қолди.

— Юринг, оқсоқолнинг дачасига бориб, пиёздан хабар олиб келамиз.

— Қанақа пиёз? — деган эдим тушунтирди.

Эркин ака устозининг дачасига бир эмас, нақ олтита пиёз олиб борган экан. Пиёз бўлгандаям унақа-бунақаси эмас, Олтиариқнинг пиёзи!

Эркин Воҳидов, Раҳматилла Иноғомов, мен узун-қисқа бўлиб кириб бордик. Пиёздан хабар олгани келганимизни айтдик. Устоз ош дамлади. Маълум бўлишича, бу Эркин ака билан Раҳматилла аканинг тўртинчими-бешинчими марта «пиёздан хабар олиши» экан.

Мен ҳам мазахўрак бўлиб қолдим. Текин ош кимга ёқмайди! Келаси шанба куни Эркин Воҳидовга қўнғироқ қилдим.

— Пиёздан хабар олиб келмаймизми?

— Иложи йўқ, — деди Эркин ака, — «пиёз операцияси» барбод бўлди.

Кейин воқеани тушунтирди. Эрталаб кўчага чиқса, дарвоза олдида чиройли лента билан ўралган қоғоз қути турган эмиш. Эркин ака ҳайрон бўлиб қутини очса қат-қат қоғоз орасидан битта пиёз, ёнида конвертга солинган хат чиқибди. Хатда шундай сўзлар ёзилган экан: «Эркин, болам, пиёзинг уйимга кетаман деб, ҳархаша қилавериб, юрагимни сиқиб юборди. Шунча ялинсам ҳам кўнмади. Сени қаттиқ соғинибди. Ичикиб, касал бўлиб қолди. Хафа бўлма, уч-тўрт кун табибга қаратсанг, ўзига келиб қолади. Сен пиёзни яхшилаб даволатиб тур. Келаси ҳафта ўттиз-қирқ киши кўргани борамиз».

— Энди нима қиласиз! — десам, Эркин Воҳидов топган чорасини айтди.

— Ҳозир оқсоқолга қўнғироқ қилмоқчи бўлиб турувдим. Айтаман, «пиёзнинг дарди оғир экан, ўлиб қолди», деб қўя қоламан.

— Эсингиз жойидами? — дедим капалагим учиб. — Оқсоқол пиёзингнинг маракасига келдик деб юз кишини бошлаб келса нима қиласиз?

— Буёғи ҳам бор, — деди Эркин ака ўйланиб. Майли, бир йўлини қиларман.

Уч кундан кейин Саид Аҳмад акага Эркин Воҳидовдан хат борибди. Хатда шундай сўзлар битилган экан.

«Устоз! Пиёзимни шунча боққанингиз учун раҳмат. Икки кунда оёққа туриб кетди, келиб овора бўлиб юрманглар. «Ёшлик-бебошлик» деб шуни айтади-да! Ҳайронман, тенгини топибдими, битта пиёз билан Олтиариққа қочиб кетди!».

ТЕМУР НАСИҲАТИ

Бобонг ҳануз дунёнинг тенг
ярмига шоҳ,
Ўзингни гадога тенглама, болам,
Берган тожу тахтим қалитини топ,
Ўзгалар эшигида бўзлама болам,
Ориятим келар, йиғлама болам.

Ғаюрлар фитнасидан вайрона
дилим,
Кўмилди сен томон солинган
йўлим,
Емондир ўлимдан кейинги ўлим,
Қадрим деб бағримни тиғлама,
болам,
Ориятим келар, йиғлама болам.

Бир жаҳон рўзғорим бўлди
вайрона,
Меросим, томоша ўлди ҳар ёна,
Ворисимнинг қўлин тутди бегона,
Ғариб бозорингдан сўзлама болам,
Ориятим келар, йиғлама болам.

Олти юз йилдирки йўлда
карвоним,
Дарвозангни оч, ҳей ўзбек,
Султоним,
Тупроғинг дур сенинг, қўлда
имконинг,
Бахтингни ёловдан излама болам,
Ориятим келар, йиғлама болам.

Бу дилхун кунларинг ўтиб кетадир,
Қалбингнинг яраси битиб кетадир,
Бобонг руҳи ҳаққи амрим
биттадир:
Ёвнинг тўшагида ухлама болам,
Ориятим келар, йиғлама болам.

Ойгул МАМАТОВА,
Ўзбекистон Республикаси халқ депутати.

ЖУМҲУРИЯТ ХАБАРЛАРИ

КОНЦЕРН ИШ БОШЛАДИ

Навоий шаҳрида «Кизилкумредметзолото» давлат концерни иш бошлади. Унинг фаолияти асосан геология-қидирув, илмий-текшириш, лойиҳалаштириш, қурилиш ишлари, таркибида олтин ва бошқа қимматбаҳо металлар бўлган рудани қазиб олиш, қурилиш материаллари, халқ истеъмол моллари ишлаб чиқаришга қаратилади. Навоийдаги кон-металлургия комбинати, қурилиш бошқармаси, «Югпроммонтаж» тресги, 79-қурилиш-монтаж бошқармаси, Ўрта Осиё саноат технологияси илмий-текшириш институти, Каттақўрғон қурилиш материаллари комбинати, бутуниттифоқ саноат ва химия технологияси илмий-текшириш институтлари концернниг муассислари бўлишди. Концерн 2000 йилгача 2,5 миллиард сўмлик капитал маблағни ўзлаштиришни режалаштириб қўйди.

САМАРҚАНДЛИКЛАРГА СОВҒА

Германиянинг Шпеер шаҳри эсперанточилари самарқандлик ҳамкасбларига ажойиб совға юбордилар. Николас Фон Вайс номли гимназия ўқитувчиси, таржимон Франс Георг Расслер қаламига мансуб «эсперанто» китоби самарқандда фаолият кўрсатаётган тинчлик ва бирдамлик музейининг ноёб экспонатига айланди.

Шпеер ва Самарқанд шаҳарлари ўртасида кўпдан буён дўстона алоқа ўрнатилган. Бунинг боиси бор, албатта. Немислар диёридаги бу юрт ҳам худди Самарқанд каби узоқ тарихга, бой маданият ва кўҳна обидаларга эга. «Эсперанто» китобида ана шу икки шаҳарнинг тобора кучайиб бораётган ўзаро ҳамкорлиги хусусида мароқ билан ҳикоя қилинади.

БУХОРО ХОНАТЛАСИ

Орадан ярим асрдан кўпроқ вақт ўтгач, Бухорода яна хонатлас тўқиш йўлга қўйилди. Бухоро шаҳрида истиқомат қилувчи Ғаффоровлар оиласи бу ишни биринчи бўлиб бошлаб берди. Шаҳар ижроия комитетининг рухсати билан уларнинг уйида ташкил этилган кичик корхонага олтита дастгоҳ ўрнатилди. Ҳозир ҳар бир дастгоҳ билан ойига 300 метр сифатли хонатлас тўқилмоқда. Ҳунармандлар оиласи пилладан ипак ўраш технологиясини ҳам ўзлаштириб олишди.

Шуниси эътиборлики, Ғаффоровлар кичик корхонасида бунёд этилаётган хонатлас давлат баҳосидан анча арзон сотилмоқда.

АҲОЛИ ОРЗУСИ УШАЛМОҚДА

Фарғона вилоятидаги Марказий Горский посёлкасида «Орзу» деб номланган янги савдо маркази ишга тушди. 720 квадрат метрлик савдо расталарига эга бўлган бу иншоотни вилоят матлубот жамиятига қарашли махсус механизациялашган кўчма колонна қурувчилари бунёд этишди. «Орзу» қадимий ва замонавий меъморчилик анъаналари уйғунлаштирилган ҳолда қурилди. Унда харидорлар ва савдо ходимлари учун барча шароитлар яратилган.

Барча жиҳозлари Эстониядан келтирилган савдо маркази асосан икки бўлимдан иборат бўлиб, озиқ-овқат ва саноат моллари билан савдо қилинади.

— Расталаримизни зарур озиқ-овқат ва саноат моллари билан тўлдиришда «Партия XX съезди» матлубот жамияти ходимларининг ҳиссаси катта бўлмоқда, — дейди савдо маркази директори Каримжон Маматалиев. — Уларнинг сай-ҳаракатлари туфайли қисқа вақт ичида қарийб бир миллион сўм савдо қилдик.

(ЎзТАГ мухбирлари).

Қутлов

ҲУРМАТЛИ ЗУФАР ОТА АЛИЕВ!

Сизни табаррук етмиш ёшга тўлишингиз, меҳнат фаолиятингизнинг эллик йиллиги билан самимий қутлаймиз. Сизга узоқ умр, сиҳат-саломатлик тилаймиз. Бундан буён ҳам Бешқайрағоч маҳалла аҳлининг доно маслаҳатчиси, зукко бошловчиси бўлиб юринг.

Тошкент шаҳри Акмал Икромов райони «Бешқайрағоч» маҳалла аҳли.

Ҳурматли муштарийлар! Севимли рўзномангиз— «Халқ сўзи»га обуна бўлдингизми? Улгурмаган бўлсангиз, шошилинг!

Обуна баҳоси: бир йилга—25 сўм 68 тийин, ярим йилга—12 сўм 84 тийин, уч ойга—6 сўм 42 тийин. Индексимиз—64608.

Бош муҳаррир вазифасини бажарувчи: Н. С. САЪДУЛЛАЕВ.

Таҳрир ҳайъати: А. А. АБДУЛЛАЕВ, Ф. Й. АБДУРАҲИМОВА, И. Г. ВОЛКОВ, Д. М. ҒУЛОМОВА, С. С. ҒУЛОМОВ, З. И. ЕСЕНБОЕВ, А. И. КОВАЛЕВ (масъул котиб), Л. П. ҚАЮМОВ, Тоҳир МАЛИК, М. МУҲАММАДҚУЛОВА, С. Ф. МУҲИДДИНОВ (масъул котиб), Т. Э. НАЗАРОВ (бош муҳаррир ўринбосари), З. Қ. НОРМУҲАМЕДОВ, Л. Н. ПАК (бош муҳаррир ўринбосари), Т. Р. ПИДАЕВ, М. РЎЗИМАТОВ, О. Р. САИДОВ (бош муҳаррирнинг биринчи ўринбосари), В. Н. СИГЕДИН, Ш. ТЕМУРОВ.

МУАССИС: Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши

МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700000, ГСП Тошкент шаҳри, Ленинград кўчаси, 19-уй

Телефонлар:. 32-09-67, 33-07-48. Индекс: 64608. Буюртма № 6147. 118800 нусхада чоп этилади.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Қўмитаси нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. Тошкент шаҳри. 700083, Ленинград кўчаси, 32-уй. Босишга топшириш вақти 21.00. Босишга топширилди: 20.00. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12